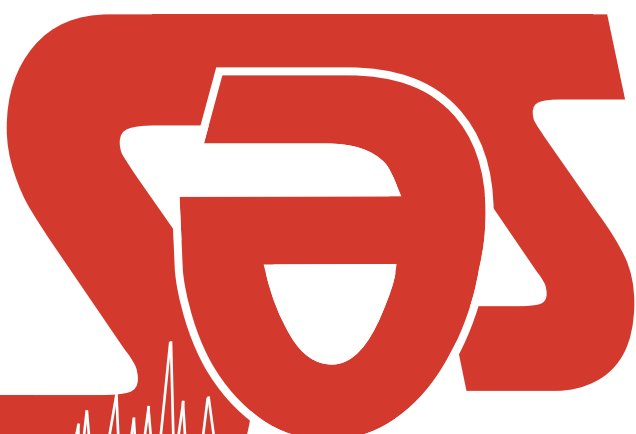

"SOS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 044 (6727)

10 mart 2023-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

**I Dövlət Proqramı:
Yeni həyata Qayıdış!**

6

**Bakı Forumu - mövcud
reallıqlar və yeni yanaşmalar**

**İlham Əliyev: "Hər münaqişənin
öz tarixi, dinamikası və sonu var"**

2

**Şəhidi necə
əbədləşdirməli?**

8

**MEDIA Azərbaycan
həqiqətlərini təhrif edən
"Freedom House"a cavab verib**

BƏYANAT!

5

**Peşəkar
milli teatrımız**

5

**Global su
böhranı
güclənir -
Azərbaycanı
nə gözləyir**

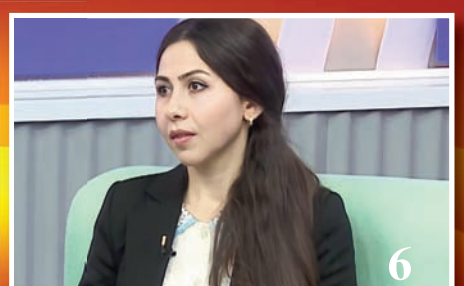
15

7

**Tehran rejimi
indi də əlini
Azərbaycan
tələbələrinə uzadıb!**

**Ay alan,
uşaq
satıram!**

6

Bakı Forumu - mövcud reallıqlar və yeni yanaşmalar

İlham Əliyev: "Hər münaqişənin öz tarixi, dinamikası və sonu var"

Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi fəal pragmatik siyasət, dünya miqyasında nüfuzlu siyasətçi imici, liderlik xüsusiyyətləridir ki, bu gün ölkəmiz böyük imicə sahibdir. Azərbaycanın artan beynəlxalq nüfuzu, beynəlxalq məsələlərin tənzimlənməsində mühüm rol oynayır. Belə ki, ölkəmiz çox vacib beynəlxalq forumlara və tədbirlərə ev sahibliyi edərək, global və regional sabitliyə töhfəsini verir. Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu, Dünya Dini Liderlərinin Forumu, BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının Qlobal Forumu və onlarla belə tədbirləri keçirməklə, dünyanın diqqətini özünə cəlb edən Azərbaycan bu və ya digər tədbirlərlə xalqlar və dövlətlər arasında əməkdaşlığa xidmət edir. Paytaxtımızda Prezident İlham Əliyevin himayəsi və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçirilən Qlobal Bakı Forumları müxtəlif ölkələrin təmsilçiləri və fərqli fikirlər insanları arasında daha böyük anlaşmanı təmin etmək kimi böyük bir missiyanı həyata keçirməkdədir.

“DÜNYA BU GÜN: ÇAĞIRIŞLAR VƏ ÜMİDLƏR”

Qeyd edək ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi global problemlərin həlli yollarını araşdıraraq və bu barədə dünya ictimaiyyətinə məlumatlandıran mühüm beynəlxalq

mərkəzə çevrilib. Məhz bunun nəticəsidir ki, Mərkəzin təşkil etdiyi tədbirlərə maraq illərlə artmaqdadır. Qlobal Bakı Forumu hər il müxtəlif mövzu və devizlə dünyanın aktual problemlərinin müzakirə olunduğu mühüm platforma kimi qəbul edilib. Əlbəttə ki, forumlarda müzakirə olunan mövzularla bağlı tanınmış və nüfuzlu şəxslərin fikir mübadiləsi aparmaları bölgəmizin və dünyamızın ehtiyac duyduğu geniş üfüqlər açan düşüncələri ortaya qoyur. Bu məsələlərin həlli yolunu tapmaq üçün əsl global platformaya çevrilən forum dünyada təhlükəsizliyin, sabitliyin, proqnozlaşdırmanın və əməkdaşlığın təmin edilməsi üçün məsələlər müzakirə edilərək, son illərdə dünyanın ümumi çağırışları müzakirə olunur. Əlbəttə ki, bu gün də belədir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin himayəsi altında və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı

ğı ilə martın 9-da "Dünya bu gün: Çağırışlar və ümidlər" mövzusunda X Qlobal Bakı Forumu işə başlayıb. Forumda bir çox ölkələrin, eləcə də nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri qatılıblar. "İştirakçıların səviyyəsi və Qlobal Bakı Forumunun intellektual səviyyəsinə uyğundur. Bu, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrlərinin və idarə heyətinin çox dərin və məhsuldar fəaliyyətinin nəticəsidir". Bu fikri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev X Qlobal Bakı Forumunun açılış mərasimində çıxışı zamanı bildirib. Cənab Prezident qeyd edib ki, Forumda 60 ölkədən 300-ə yaxın iştirakçı, o cümlədən keçmiş prezidentlər və hökumət başçıları iştirak edir. Forumda müzakirələrin səviyyəsinin yüksək olacağını vurğulayan dövlətimizin başçısı qeyd edib ki, göstəriləcək yeni həllər çox dəyərli olacaq.

“BİZ QOŞULMAMA HƏRƏKATINA SƏDRİYİMİZ BAŞA ÇATDIQDAN SONRA DA ÖZ İŞİMİZİ DAVAM ETDİRƏCƏYİK”

Cənab Prezident çıxışında Azərbaycanın 2019-cu ildə Qoşulmama Hərəkatında sədrliyə başladığını və ölkəmizin sədrliyinin 2023-cü ilədək uzadıldığını xatırladaraq "Biz Qoşulmama Hərəkatına yenidən canlandırma gətirdik. Əfsuslar olsun ki, müəyyən dövrlərdə bir qədər passivlik var idi. Bu baxımdan biz üç sammit - beynəlxalq tədbir təşkil etdik", - deyərək bildirib. Beynəlxalq aləmdə 120 ölkə arasında səmərəli əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasında və inkişafında mühüm siyasi platforma olan Qoşulmama Hərəkatı Azərbaycanın sədrliyi dövründə ən uğurlu dövrünü yaşayır. Ölkəmizin Qoşulmama Hərəkatına üzv olduğundan cəmi 8 il sonra ölkələrinin yekdillik qərarı ilə təşkilatda sədrlik etmək kimi statusa malik olması Azərbaycanın etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyini gücləndirməsi, ikitərəfli və çoxtərəfli münasibətlərini inkişaf etdirməsi baxımından ölkəmizə mühüm dividendlər gətirir.

Bildiyimiz kimi, bir neçə gün əvvəl martın 2-də paytaxt Bakıda Qoşulmama Hərəkatının COVID-19-a qarşı mübarizə üzrə Təmas Qrupunun Zirvə görüşü keçirildi. Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatına sədrliyinin COVID-19 pandemiyası dövrünə təsadüf etməsinə baxmayaraq, dünya ölkələrinin əksəriyyətinin özünə qapandığı zamanda Bakı global liderlik rolunu üzərinə götürdü, global problemin öhdəsindən gəlmək üçün beynəlxalq həmrəyliyi və əməkdaşlığı təbliğ edən ilk dövlətlərdən oldu. Dövlət başçımız Forumda çıxışında "Biz peyvənd millətçiliyinə qarşı mövqeyimizi bildirdik. Biz, həmçinin müəyyən tədbirlərin görülməsinə dəstəyimizi verdik və 80 dövlətə, əsasən Qoşulmama Hərəkatının üzvlərinə yardım etdik" - deyərək bildirib. Cənab Prezident Azərbaycanın virusa qarşı mübarizə aparılması üçün Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatına təqribən, 10 milyon dollar yardım göstərdiyini də dəqiqətə çəkib. "Biz Qoşulmama Hərəkatına sədrliyimiz başa çatdıqdan sonra da öz işimizi davam etdirəcəyik"- deyən Cənab İlham Əliyev bölünmüş dünyada bu kimi fəaliyyətlərin çox zəruri olduğunu qeyd edib: "Çünki biz Qərbi ilə Şərqi arasında "Soyuq müharibə"dən sonra çox ciddi toqquşmanı görürük. Qoşulmama Hərəkatı boşluqları doldurmaq, körpülər salmaq və münaqişələrin həllinə töhfə vermək üçün çox ciddi rol oynayır".

“ÖLKƏLƏR ARASINDAKI MÜBAHİSƏLƏR BEYNƏLXALQ HÜQUQ - ƏRAZI BÜTÖVLÜYÜ VƏ SUVERENLİK PRİNSİPI ƏSASINDA HƏLL OLUNMALIDIR”

Sülhə, əmin-amanlığa, qarşılıqlı əməkdaşlığa töhfələr verən Azərbaycan müasir dünyanın çağırışları zəminində öz prinsipli mövqeyini sərgiləyir. "Hər münaqişənin öz tarixi, dinamikası və sonu var. Lakin vacib məsələ ondan ibarətdir ki, ölkələr arasındakı mübahisələr beynəlxalq hüquq - ərazi bütövlüyü və suverenlik prinsipi əsasında həll olunmalıdır" - deyən dövlətimizin başçısı qeyd edib ki, "bu, güclə dəyişdirilə bilməz. Bu, Azərbaycanın mövqeyini təşkil edir.

Ardı Səh. 3

Əvvəli səh. 2

Bu, nəinki bizim işimizə, dünyadakı bütün münafişələrə aiddir. Biz bu barədə öz mövqeyimizi aydın şəkildə nümayiş etdirmişik".

Bildiyimiz ki, Azərbaycan zəfər çaldıqdan və münafişənin bitməsindən qısa müddət sonra Azərbaycan sülh razılaşması üçün ərazi bütövlüyünün və suverenliyin tanınmasına əsaslanan beş əsas prinsipi Ermənistanla təqdim edib. Cənab Prezident bildirib ki, indi artıq sülh qurmaq vaxtıdır. Biz 2020-ci ilin noyabrında təşəbbüs irəli sürdük ki, dinc yolla danışıqlar aparılsın. Beş məşhur prinsip var və onlar Ermənistanla sülh müqaviləsinin əsasını təşkil edə bilər: "Ümid edirik ki, burada vasitəçi rolunu oynamağa çalışan beynəlxalq iştirakçılar Ermənistanı bu şansı itirməmək üçün dilə gətirəcəklər. Çünki onlar müstəqil ölkə olmaq şansını əldən verib, digər ölkələrin müstəmləkəsinə çevrilib və real şəkildə müstəqil olmaq, öz gələcəyini qurmaq şansını əldən buraxıblar".

Xatırladaq ki, Forumda 4 Prezident, 2 Baş nazir, 6 spiker və nazir, BMT-nin 5 qurumunun rəhbərlikləri, 25 sabiq prezident, 21 sabiq Baş nazir, 23 ölkənin xarici işlər nazirlərinin müavinləri olmaqla, ümumilikdə 61 ölkədən 360-dək nümayəndə iştirak

Bakı Forumu - mövcud reallıqlar və yeni yanaşmalar

İlham Əliyev: "Hər münaqişənin öz tarixi, dinamikası və sonu var"

edir. Martın 11-dək davam edəcək. Forumda yeni dünya nizamına təhdid yaradan amillərə, o cümlədən təhlükəsizlik məsələsinə və sülhün təmin olunması üçün perspektivlərə, bölünmüş dünyada dayanıqlılığın qurulmasına, onun global sülhə təsirinə nəzər salınacaq, qarşıda duran çağırışların həlli yolları müzakirə olunacaq, dünyanı sarsıdan münafişələrə, meqatəhdidlərə, o cümlədən iqlim, qida və nüvə təhlükəsizliyi məsələlərinə toxunulacaq, postpandemiya dövründə görülməli işlərə bağlı fikir mübadiləsi aparılacaq.

Zümrüd BAYRAMOVA

Səudiyyə Ərəbistanının ölkəmizə göstərdiyi dəstək yüksək qiymətə sahibdir

Prezident İlham Əliyev Səudiyyə Ərəbistanının Kral Faysal İslam Araşdırmalar Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədrini qəbul edib

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev martın 9-da Səudiyyə Ərəbistanının Kral Faysal İslam Araşdırmalar Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri Şahzadə Turki Al Faysal Al Saudu qəbul edib. Görüşdə X Qlobal Bakı Forumunun əhəmiyyətinə toxunulub, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin dünyada nüfuzunun ildən-ilə artdığı vurğulanıb. Bu dəfəki Forumda da daha çox sayda ölkələrin və beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin iştirakı bunun göstəricisi kimi dəyərləndirilib. Kral Faysal İslam Araşdırmalar Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri X Qlobal Bakı Forumunun yüksək səviyyədə təşkil edildiyini diqqətə çatdırıb.

Dövlətimizin başçısı Şahzadə Turki Al Faysal Al Sauda işğaldan azad olunmuş ərazilərimizə dünən etdiyi səfərə görə təşəkkürünü bildirib. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın ərazi bütövlüyü məsələsində, o cümlədən 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı və müharibədən sonrakı dövrdə də Səudiyyə Ərəbistanının ölkəmizə göstərdiyi siyasi-mənəvi dəstəyi yüksək qiymətləndirib. Şahzadə Turki Al Faysal Al Saud Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərində apardığı genişmiqyaslı bərpa-yenidənqurma işləri ilə bağlı dövlətimizin başçısını təbrik edib. Qonaq işğaldan azad olunmuş ərazilərimizə səfərinin ona dərin təsir etdiyini bildirib.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev martın 9-da İsrailin sabiq Baş naziri Ehud Olmert'i qəbul edib. Görüşdə X Qlobal Bakı Forumunun yüksək səviyyədə təşkil edildiyi vurğulanıb, bu Forumun gəldikcə çox mühüm beynəlxalq platformaya çevrildiyi məmnunluqla qeyd edilib, burada çox sayda ölkədən nüfuzlu siyasətçilərin və digər qonaqların iştirakı bunun göstəricisi kimi qiymətləndirilib.

Söhbət zamanı Azərbaycan-İsrail əlaqələrinə toxunulub, münasibətlərimizin müxtəlif istiqamətlərdə uğurla inkişaf etdiyi qeyd olunub. Bu baxımdan İsraildə Azərbaycan səfiriyyəsinin açılmasının önemi vurğulanıb.

Qlobal Bakı Forumu mühüm beynəlxalq platformaya çevrilir

Prezident İlham Əliyev İsrailin sabiq Baş nazirini qəbul edib

BMT-nin aidiyyəti institutları ilə yaxından əməkdaşlıq edirik

Prezident İlham Əliyev BMT-nin İİV üzrə Birgə Proqramının icraçı direktorunu qəbul edib

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev martın 9-da BMT-nin İnsanların İmmunlaşdırma və Virus/Qazanılmış İmmun Çatışmazlığı Sindrömu üzrə Birgə Proqramının (UNAIDS) icraçı direktoru Vinni Byanyimanı qəbul edib. X Qlobal Bakı Forumunda iştirakından məmnunluğunu bildiren Vinni Byanyima Forumun çox yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu deyib, bu təsisatın dünya səviyyəsində nüfuzunun artdığını vurğulayıb.

Prezident İlham Əliyev Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin ilk fəaliyyətinin dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin ana yurdu olan qədim Gəncə şəhərindən başladığını qeyd edərək, sonrakı illərdə bu Mərkəzin daha da inkişaf etdiyini və bu il artıq ölkəmizdə X Qlobal Bakı Forumunun keçirildiyini deyib.

Müstəqilliyimizin ilk illərində Ermənistanın ölkəmizə qarşı təcavüzü nəticəsində bir milyondan çox azərbaycanlının öz evindən didərgin düşdüyünü, onların çadır şəhərciklərində yaşadığını xatırladan dövlətimizin başçısı, o zaman Azərbaycanın iqtisadi durumunun aşağı sə-

viyyədə olduğunu və ölkəmizin çox ciddi çətinliklərlə üzləşdiyini qeyd etdi, həmin dövrdə Azərbaycana beynəlxalq təsisatlar tərəfindən dəstəyin göstərildiyini bildirdi. Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, bu xüsusda da Azərbaycan beynəlxalq səviyyədə yardım proqramlarına öz töhfəsini verərək potensial donor ölkəsinə çevrilib. Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın BMT-nin aidiyyəti institutları ilə yaxından əməkdaşlıq etdiyini və onların fəaliyyətini dəstəklədiyini bildirdi.

Azərbaycana rəsmi səfərə gələn Latviya Prezidenti Egils Levitsin martın 8-də rəsmi qarşılanma mərasimi olub. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Latviya Respublikasının Prezidenti Egils Levitsi qarşılayıb, daha sonra Latviya Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnləri səsləndirilib. Azərbaycan nümayəndə heyəti Latviya Prezidentinə, Latviya nümayəndə heyəti isə Azərbaycan Prezidentinə təqdim olunub.

Rəsmi qarşılanma mərasimindən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Latviya Respublikasının Prezidenti Egils Levits ilə məhdud tərkibdə görüşü olub. Görüşdə Azərbaycan-Latviya münasibətlərinin strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşdığı qeyd edilib, Latviyanın Azərbaycanın Avropa İttifaqı və NATO ilə əlaqələrinin inkişafına verdiyi dəstək yüksək qiymətləndirilib. Həmçinin Latviyanın ölkəmizdəki səfirliyinin NATO-nun Azərbaycanla münasibətlərdə əlaqələndirici rolunda çıxış etdiyi vurğulanıb.

Latviya Prezidenti Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədrliyinə toxunaraq Hərəkatın Bakıda keçirilmiş son Zirvə toplantısını qeyd edib.

Ölkəmizin Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi barədə məlumat verən dövlətimizin başçısı bu ilin sonunda başa çatacaq Azərbaycanın sədrliyinin çox yaxşı irs qoyduğunu bildirib. Azərbaycan Prezidenti sədrlik dövründə Hərəkatın təsisatlanması istiqamətində aparılan işləri qeyd etdi, məhz Azərbaycan

“Latviya və Azərbaycan strateji tərəfdaşlardır”

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan rəsmi səfərə gələn Latviya Prezidenti Egils Levits ilə görüşüb

hər zaman etibarlı tərəfdaş sayılmışıq.” Bu sözləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev martın 8-də Latviya Prezidenti Egils Levits ilə görüşdən sonra mətbuata bəyanatında söyləyib.

Dövlətimizin başçısı deyib: “Bu gün biz nefti, təbii qazı, elektrik enerjisini, neft-kimya məhsullarını, neft məhsullarını ixrac edirik. Ümid edirik ki, bu yaxınlarda yaşıl enerjiyi ixrac etməyə başlayacağıq. Azərbaycanın Avropaya qaz təchizatı ilbəil artır. Ötən il biz Avropa Komissiyası ilə Enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlıq haqqında Saziş kimi mühüm sənədə burada imza atdıq. Biz bunun əsasında, bu yaxınlarda yaradılmış şəxələndirilmiş marşrutlarla qaz təchizatımızı artırırıq. Lakin, əlbəttə, təkə enerji təhlükəsizliyi Azərbaycanı Avropa ilə birləşdirmir. Daşımalar, təhsil, ticarət kimi digər sahələr də var”, - deyər Prezident İlham Əliyev vurğulayıb.

Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki,

canın sədrliyi dövründə Qoşulmama Hərəkatı tarixində ilk dəfə olaraq Hərəkatla Avropa İttifaqı arasında münasibətlərin yaradıldığını deyib. Prezident İlham Əliyev Qoşulmama Hərəkatının 2020-ci ildə COVID-19-la bağlı keçirilmiş onlayn sessiyasında Avropa İttifaqının ali nümayəndəsi, Avropa Komissiyasının vitse-prezidenti Jozep Borrelin iştirakını bunun bariz təzahürü kimi qiymətləndirib.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normalaşdırılması, sülh müqaviləsi üzrə aparılan danışıqlar prosesi barədə məlumat verib. Dövlətimizin başçısı Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin söyləri ilə aparılan danışıqlar prosesini və Brüssel sülh gündəliyini dəstəklədiyini deyib.

Egils Levits dövlətlərin ərazi bütövlüyünün və beynəlxalq hüququn ölkəsinin xarici siyasətinin təməl prinsipi olduğunu deyərək, bu xüsusda Latviyanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəklədiyini vurğulayıb.

Söhbət zamanı Azərbaycan-Avropa İttifaqı əlaqələri, ölkəmizin Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyində oynadığı rol barədə danışılıb, Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Lyayenin ölkəmizə səfəri zamanı Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində imzalanmış Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumunun əhəmiyyəti qeyd edilib.

Görüşdə, həmçinin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri, iqtisadi-ticarəti münasibətlərin genişləndirilməsi, hökumətlərarası komissiyaların fəaliyyəti, Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində aparılan bərpa-quruculuq işlərində Latviya şirkətlərinin iştirakı, bərpaolunan enerji, turizm, İKT, süni intellekt və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparılıb. Martın 8-də Azərbaycan

can Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Latviya Respublikasının Prezidenti Egils Levitsin rəsmi lanç əsnasında geniş tərkibdə görüşü olub.

Daha sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Latviya Prezidenti Egils Levits mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər. “Azərbaycan Avropa İttifaqı üçün enerji təchizatı sahəsində daha əhəmiyyətli tərəfdaşa çevrilir. Biz Avropa Komissiyası tərəfindən

Avropa İttifaqı əsas ticari tərəfdaşımızdır. Birmənalı olaraq, gələn illərdə Avropa İttifaqı ilə ticarətin həcmi artacaq. Dövlətimizin başçısı bildirib ki, Latviya Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında sıx əməkdaşlıqda hər zaman çox mühüm və müsbət rol oynayır. “Bu, o cümlədən Azərbaycan ilə NATO arasında əməkdaşlığa da aiddir və o, çox uğurla inkişaf edir. Biz latviyalı dostlarımıza belə davamlı dəstəyə görə çox minnətdarıq”, - deyər Azərbaycan Prezidenti vurğulayıb.

“Biz diplomatik əlaqələrin qurulmasının 30 illiyini qeyd etməyi planlaşdırırıq. Otuz il ərzində Latviya ilə Azərbaycanın ikitərəfli münasibətləri uğurla inkişaf edib.”

Bu barədə Latviya Prezidenti Egils Levits Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə görüşdən sonra mətbuata bəyanatında bildirib. E.Levits deyib: “Ölkələrimiz arasında təşviq edə biləcəyimiz bir çox ikitərəfli məsələlər var, o cümlədən biz global, beynəlxalq səviyyədə əməkdaşlıq etməliyik”. Latviya Prezidenti qeyd edib ki, Latviyanın “air-Baltic” şirkəti bu ilin may ayında Rıqa ilə Bakı arasında birbaşa uçuşları bərpa etməyə hazırlaşır. O qeyd edib ki, bununla da latviyalı turistlərin Azərbaycana gəlməsi və Azərbaycan vətəndaşlarının Latviyaya gəlməsi, o cümlədən işgüzar dairələrin səfərləri asanlaşacaq.

XIX

əsrin 70-ci illəri Azərbaycanda milli teatrın tarixinə böyük hadisə çevrildi. Düz 150 il əvvəl 1873-cü il martın 10-da Bakı realni məktəbinin teatr həvəskarları truppası tərəfindən M. F. Axundzadənin "Sərgüzəşti-vəzir-xani Lənkeran" komediyası tamaşaya qoyuldu. Bu tamaşa ilə Azərbaycanda milli teatrın əsası qoyuldu və həmin zamanı başlayaraq sayısız tamaşalar teatr səhnəsinə yol açdı. H.Zərdəbinin təşəbbüsü, N.Vəzirov və Ə.Adıgözəlovun yaxından iştirakı ilə Realni məktəbin şagirdləri tərəfindən göstərilən bu tamaşa milli teatrın yaranması üçün qüdrətli təkan idi. Qabaqcıl Azərbaycan ziyalıları, sonralar Qori seminariyasını bitirən müəllimlər Şuşa, Naxçıvan və başqa şəhərlərdə teatr tamaşaları düzəldir, eyni zamanda, bu tamaşalarda "aktyor" kimi çıxış edirdilər. Şuşada qabaqcıl müəllim və ziyalı qüvvələri Y.Məlik-Haqnəzərovun rəhbərliyi ilə yay təilləri zamanı klubda və Xandəmirovun teatrında müntəzəm surətdə tamaşalar təşkil edir, M.F.Axundzadənin komediyalarını oynayırdılar.

M.F.Axundzadənin əsərlərindən ibarət tamaşalar verildiyi bəllidir. 1876-cı ildən onun komediyaları Tiflisdə də oynanılmışdır. XIX əsrin 70-80-ci illərində Azərbaycanın müxtəlif şəhərlərində fəaliyyət göstərən teatr həvəskarları tədricən Bakıdakı teatr xadimləri ətrafında formalaşmağa başlayırlar. Ona görə də Bakının teatr həyatı 80-ci illərin axırlarına doğru yenidən canlanır və burada əsl mənada müəyyən bir teatr kollektivinin yaranmasına səbəb olur. 1896-cı ildə H.Zərdəbi Bakıda "Birinci müsəlman dram truppası" adlı ilk professional teatr kollektivini təşkil etdi. 1897-ci ildə Bakıda ilk dəfə "Artistlər ittifaqı" yaradıldı. İnqilaba qədərki Azərbaycan teatrının repertuarı milli dramaturqların, həmçinin, rus və Qərbi Avropa klassiklərinin əsərləri ilə zənginləşdirilirdi. Mənbələrdə qeyd olunduğu kimi, 1910-cu ildə "Səfa" adlı yeni mədəni-maarif cəmiyyəti və onun yanında teatr şöbəsi yaradıldı. 1908-ci il yanvarın 12-də Bakıda ilk milli opera - Ü.Hacıbəyovun "Leyli və Məcnun" əsərinin tamaşası ilə Azərbaycan professional musiqili teatrının əsası qoyuldu.

BİRLƏŞMİŞ DÖVLƏT TEATRİ YARADILDI

1916-cı ildə C.Məmmədquluzadənin "Ölürlər" komediyasının tamaşaya qoyulması Azərbaycan teatrının ideyaca yetkinləşdiyini göstərən bir olay idi. Bu tamaşa mövhumat və cəhalet, yalan və zülm dünyasına qarşı bir ittihamnamə kimi səslənərək böyük uğur qazandı. 1917-ci ildə Bakıda "Müsəlman artistləri ittifaqı" yaradıldı. A.M.Şerifzadə ittifaqa sədr seçildi. İttifaq bütün teatr dəstələrini öz ətrafına toplayaraq, yoldaşlıq münasibətləri

Peşəkar milli teatrımız

əsasında tamaşalar verirdi. 1920-ci ildə Azərbaycan Demokratik Cumhuriyyəti xaincəsinə dağıdıldıqdan sonra Azərbaycan XKS-nin 1920 il 1 iyul tarixli qərarı ilə Birləşmiş Dövlət Teatrı yaradıldı. Burada Bakıda fəaliyyət göstərən bütün truppalar və həvəskar aktyorlar birləşdi. 1918-ci ildə yanmış keçmiş Tağıyev teatrının binası respublika hökumətinin qərarı ilə bərpa olundu. 1922-ci ildə dram truppası Birləşmiş Dövlət Teatrından ayrılaraq, müstəqil teatra çevrildi. Həmin il "Hacı Qara" komediyasının yeni quruluşdakı tamaşası ilə Azərbaycan Dövlət Dram Teatrının təntənəli açılışı oldu.

150 illik tarixi yol keçmiş Azərbaycan teatrında Azərbaycan və qeyri-milli dramaturqların klassik və müasir mövzuda bir sıra maraqlı əsərləri tamaşaya qoyuldu. "Hökmdar və qızı", "Hara gedir bu dünya?", "Özü-müzü kəsən qılınc", "Dar ağacı", "Məhəbbət və azadlıq adası", "Dişi canavar", "Ah qadınlar, qadınlar", "Qışqanc ürəklər", "Min illərin işığı", "Hərdən mənə mələk də deyirlər" və s. tamaşalar oynanıldı.

Hər zaman sənət adamlarına diqqət və qayğı ilə yanaşan Prezident İlham Əliyevin 2013-cü il 1 mart tarixli Sərəncamı ilə ölkəmizdə "Milli Teatr Günü" təsis edilib. Sərəncama əsasən, milli mədəniyyətin inkişafında və ölkənin mədəni həyatında milli teatrın əhəmiyyəti və rolu nəzərə alınaraq hər il martın 10-u Azərbaycan Respublikasında "Milli Teatr Günü" kimi qeyd edilməsi qərara alınıb.

Bu gün Azərbaycan teatrı böyük ruh yüksəkliyi ilə Milli Teatr Günü qeyd edir. Xüsusi olaraq, qeyd edək ki, teatrın belə bir səviyyəyə yüksəlməsində peşəkar aktyorların da rolu müstəsna dərəcədədir. Azərbaycan teatrı dedikdə, ilk növbədə, bu ağır yükü çiyində daşıyan aktyorların siması göz önündə canlanır.

Bu qismətdə olan sənətkarlardan biri də Nəsimə Zeynalovadır. Elə bu günün bayram kimi qeyd olunması da elə onun ölüm tarixi ilə bağlıdır. Azərbaycan teatr sahəsində çalışan sənətkarlar bayramı qeyd etməklə yanaşı, Azərbaycan teatr səhnəsinin böyük ustad sənətkarı olan Nəsimə xanımın anım gününü də qeyd edirlər.

YARADICILIĞI GÜLÜŞ VƏ MUSIQIDƏN YOĞRULMUŞ SƏNƏTKAR

Azərbaycan teatrsevənləri arasında "Qaynana" kimi sevilən, Milli Musiqili Komediya Teatrının inkişafında müstəsna rol oynayan, qırx ildən çox işlədiyi sənət ocağının repertuar ağırlığını ləyaqətlə çiyinlərində daşıyan Nəsimə xanım Azərbaycan realist aktyor məktəbinin ən layiqli nümayəndələrindən biri kimi formalaşmış və şöhrətlənmişdir. Yaradıcılığının mayası gülüş və musiqi ilə yoğrulmuş Nəsimə xanımın keçdiyi həyat və yaradıcılıq yoluna nəzər salsaq görürük ki, o, orta məktəbdən rəqqaslıq etmiş, milli oyun havalarının mürəkkəb və lirik inceliklərinə yiyələnmişdi. Gənc aktrisa yenidən yaranan Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrının truppasına birinci dərəcəli aktrisa kimi fəaliyyətə başlamışdır. Həmin il Bakı Teatr Məktəbinə daxil olaraq aktyorluq təhsili alıb. Aleksandr Tuqanovdan, Məhərrəm Haşimovdan, Ağasadiq Gəraybəylidən dərslər alan tələbə Nəsimə Zeynalova texnikumda oxuyarkən Katarina, Elvira, Yelizaveta kimi rollarını oynayıb. Ömrünü Musiqili Komediya Teatrları ilə bağlayan aktrisa sənət ocağının müəyyən fasilələrlə truppə, filarmoniyaların

nəzdində dəstə-ansambl şəklində fəaliyyət göstərdiyi illərdə də kollektivdən ayrılmayıb. Aktrisa milli klassik operetalarının tamaşalarında Gülpəri, Cahan xala, Sənəm, Mələk xanım və Kələk xanım kimi xarakterik səhnə obrazlarında çıxış edib. Aktrisanın zəngin rollar qalereyasında tərcümə əsərlərində ifa etdiyi Kabato və Barbale, Ziralina, Ziver xanım, Alma, Qesiya rollarının xüsusi yeri var.

NƏSİLLƏRƏ ÖRNƏK OLA BİLƏCƏK SƏNƏT MƏKTƏBİ

Azərbaycan Televiziyasında onlarla yumoristik səhnəciklərdə, teletamaşalarda, intermediyalarda çıxış etmiş Nəsimə Zeynalova, həmçinin, "Azərbaycanfilm"-in çoxlu ekran əsərlərinə çəkilib. Kino obrazları içərisində Fatmanisə, Telli, Züleyxa, Cənnət xala, Gülsüm, Əsli xala rolları daha canlı və daha şöhrətlidir. Musiqili teatrımızın inkişafında böyük xidmətlərinə görə Nəsimə xanım xalq artisti fəxri adına layiq görülüb. "Hicran" musiqili komediyasındakı Qızbacı roluna görə Azərbaycan Dövlət Mükafatı Laureatıdır. 1974-cü ildə Rauf Kazimovskiyə onun yaradıcılığı barədə "Aktrisanın təbəssümü" televiziya filmi çəkilib. Nəsimə Zeynalovanın obrazları həyatiliyi və real bədii təsvirləri ilə həmişə orijinal görünüb. Aktrisa gözənilməz, ancaq mənalı və ifadəli, dadlı və şirəli ifadə vasitələri ilə cəmlənən improvizasiya mahir ustası idi.

Rəqs, mahnı və hərəkətlərdən eyni epizodda, hətta eyni məqamda yüksək peşəkarlıqla istifadə edib. Xalq yumorunun, "Qaravəlli" oyun tamaşalarının, lətifə söyləmələrinin estetik göstərmə prinsiplərindən həssaslıqla bəhrələnilib. Tipajlığın bədii dəyərlərinə tam yiyələnməklə tipik xarakter yaratmağa üstünlük verib və bu istiqamətdə obrazın məzmun-forma vəhdətini vacib şərt kimi dəyərləndirib. Obrazın xarakterini hərəkətdə (yerləş, duruş, oturuş və sairə) koloritli tərzdə verməkdə Musiqili Komediya Teatrında Nəsimə xanıma tay aktrisa olmayıb. Nəsimə xanım klassik operetlərdə obrazın sözlərinə qarşı çox həssas idi və təhrifə, yaxud əlavəyə qətiyyətlə yol verməzdi. Satirik boyaları müəyyən rollarda boyalardan gen-bol istifadə edərək Azərbaycan teatr səhnəsində möhürünü vurdu. Nəsilərə örnək ola biləcək sənət məktəbini yaratdı. Heç şübhəsiz ki, xalqımızın ictimai-siyasi həyatında, mədəniyyətimizin inkişafında böyük rol oynayan və dolğun fəaliyyəti ilə milli sərvətə çevrilən Azərbaycan teatrları keçdiyi tarixi yolda teatrsevərlərə bir-birindən maraqlı, zəngin müəmməl tamaşalar təqdim ediblər.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Medianın inkişafı Agentliyinin Azərbaycan həqiqətlərini təhrif edən "Freedom House" təşkilatının son hesabatı ilə bağlı bəyanat yayıb. Bu barədə AZƏRTAC-a Medianın İnkişafı Agentliyindən məlumat verilib. Bildirilib ki, "Freedom House" beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı açıqladığı son hesabatında Azərbaycanda medianın vəziyyəti ilə bağlı reallıqdan uzaq, qərəzli münasibətini bir daha nümayiş etdirib. Azərbaycanın informasiya məkanı haqqında səsləndirilmiş qərəzli münasibətə cavab olaraq bəyan edirik ki, "Media haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda hesabatda iddia olunduğu kimi, xarici onlayn platformalara yerli hüquqi şəxs kimi qeydiyyatdan keçmək öhdəliyi qoyulmamışdır.

Belə ki, Qanunun müddəalarına əsasən Azərbaycan Respublikasında xarici media subyektlərinin filial və nümayəndəliklərinin açılması Azərbaycan Respublika-

MEDIA Azərbaycan həqiqətlərini təhrif edən "Freedom House"a cavab verib

sının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrlə tənzimlənir və bunun üçün həmin subyektlərin yerli hüquqi şəxs kimi qeydiyyatdan keçməsi heç bir halda tələb olunmur. Xüsusilə vurğulanmalıdır ki, Qanunun müddəaları video paylaşım platformaları, internet televiziya yarıları və bu kateqoriyadan olan digər fəaliyyət növlərinə qətiyyətlə şamil edilmir, heç bir halda onların fəaliyyətini tənzimləməyi nəzərdə tutmur.

Beynəlxalq yanaşma nəzərə alınmaqla, media sahəsində baş verən qanunazidd hallara məhkəmə tərəfindən hüquqi qiymət verilməsi nəzərdə tutulmuş, dövlət orqanlarının bu istiqamətdəki səlahiyyətləri tamamilə məhdudlaşdırılmışdır. Heç bir dövlət orqanının media subyektlərinin fəaliyyətini

dayandırmaq və ya onların fəaliyyətinə xitam vermək yaxud hər hansı şəkildə müdaxilə etmək hüququ yoxdur. Bu sahədə yarana biləcək bütün hüquqazidd hallar məhkəmələrdə tərəflərin bərabərliyi prinsipi əsas götürülməklə həll edilir.

Qanun "media sahəsində dövlət senzurası, habelə bu məqsədlə dövlət orqanlarının (qurumlarının) və ya vəzifələrin yaradılması və maliyyələşdirilməsi qadağandır" deməklə senzuranı tamamilə istisna edir. Əlavə olaraq, media sahəsində fikir müxtəlifliyi və fəa-

liyyət azadlığının təmin edilməsini dövlətin vəzifəsi olaraq müəyyən-ləşdirir.

Həmçinin Qanun jurnalistlərin ictimaiyyəti məlumatlandırmaq sərbəstliyini təmin etmək məqsədilə informasiyanın əlçatanlığının və operativliyinin təmin edilməsi üçün dövlət orqanları üzərinə media nümayəndələrinə hər hansı fakt və ya hadisə barədə ətraflı məlumat vermək öhdəliyi qoyur, jurnalistlərin peşəkar fəaliyyətinə müdaxiləni yolverilməz hesab edir. Azərbaycan həqiqətlərini təhrif etməyə davam edən, münasibət bildirərək rəsmi mənbələrlə əlaqə saxlamayan, dəfələrlə bəyan edilmiş dialoq təşəbbüslərimizi cavablandırmayan və nəhayət, öz ərazi bütövlüyünü bərpa edən ölkəni "işğalçı" adlandıran təşkilatın hesabatı hüquqi və məntiqi baxımdan tamamilə əsassız və etibarsız olmaqla yanaşı, beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə də ziddir.

I Dövlət Proqramı: Yeni həyata Qayıdış!

İLHAM ƏLİYEV:

"Qarabağı və Şərqi Zəngəzuru faktiki olaraq yenidən qururuq və quracağıq"

Prezident İlham Əliyev "CNN Türk" televiziya kanalına müsahibəsində bildirmişdi: "Bizim əsas hədəfimiz öz məqsədlərimizə nail olmaqdır. Bir nömrəli hədəf Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun azad edilməsi idi. Bu, tarixi missiya idi. Bütün güclər səfərbər edilmişdi". Dövlətimizin başçısı həmçinin onu da vurğulamışdı ki, biz gecə-gündüz bu hədəfə doğru gedirdik və ona çatdıq: "İndi yeni hədəflər ortadadır. Bu hədəflər Qələbəni, Zəfəri möhkəmləndirmək, Azərbaycanın təhlükəsizliyini təmin etmək, azad olunmuş torpaqları yenidən qurmaq və Ermənistanın revanşist qüvvələrinin baş qaldırmasına imkan verməməkdir".

44 günlük müharibəni şanlı qələbə ilə başa çatdırdıqdan sonra Azərbaycan dövlətinin qarşısına qoyduğu milli prioritetlərdən biri də işğaldan azad etdiyi torpaqlara tezliklə Böyük qayıdışı gerçəkləşdirmək idi. Buna görə də Vətən müharibəsindən dərhal sonra tarixi ərazilərimizdə geniş quruculuq və bərpa işlərinə start verildi. Qarabağa və Şərqi Zəngəzura yenidən həyatın qaytarılması üçün birbaşa dövlət başçısı İlham Əliyevin şəxsi nəzarəti və diqqəti altında bu ərazilərdə dünyada misli görünməmiş meqalayihələrin icrasına başlanıldı. Prezident İlham Əliyevin zəfərdən ötən bu ikiillik qısa zaman kəsiyində mütəmadi olaraq işğaldan azad edilən ərazilərə səfərlər etməsi, erməni vəhşilərinin yerləyeksən etdiyi qədim şəhərlərimizin yeni bünövrələrini qoyması, yeni yolların, tunellərin, beynəlxalq hava limanlarının təməllərini atması, bütün infrastrukturunu yaratması Böyük qayıdışın tezliklə reallaşdırılmasına mühüm tökən verdi.

Azərbaycan ağır müharibədən çıxsa da, işğaldan azad etdiyi bölgələri öz iqtisadiyyatının gücü sayəsində yenidən qurur, bu ərazilərdə irimiqyaslı müasir infrastruktur layihələri icra edir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 16 noyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş Böyük Qayıdış I Dövlət Proqramı Qarabağ və Şərqi Zəngəzura bu günə qədər aparılan geniş quruculuq işlərinin məntiqi davamıdır, strateji hədəflərə çatmaq üçün, eləcə də bundan sonra həyata keçiriləcək tədbirlərin mükəmməl yol xəritəsidir və müstəqil Azərbaycan tarixinə Qarabağın yenidən qurulmasını tənzimləyir. Proqramda deyilir ki, Azərbaycan hökuməti 2027-ci ilə qədər Qarabağ və Şərqi Zəngəzura 280 min ha ərazinin minarından təmizlənməsini planlaşdırır. Dövlət Proqramında qeyd olunur ki, 2020-2022-ci illərdə 57,6 min ha ərazi minar-

lardan təmizlənilib. Sənəddə qeyd olunan planlara əsasən, 2024-cü ildə Laçın Beynəlxalq Hava Limanı istifadəyə verilecək. 2026-cı ilə qədər Ağdam-Xankəndi qaz kəməri tikiləcək, sərhəddə keçid məntəqələri fəaliyyətə başlayacaq. 2026-cı ildə Qarabağ və Şərqi Zəngəzura 10 min 270 ailə, 2027-ci ilə qədər - 34 min 500 ailə köçürüləcək. 2027-ci ilə qədər burada 34,5 min mənzil və fərdi yaşayış evi inşa ediləcək. Bu vaxta qədər Qarabağ və Şərqi Zəngəzura hərbi infrastruktur möhkəmləndiriləcək, burada həmçinin enerji, nəqliyyat, idman, sosial və digər infrastruktur inşa olunacaq. 2026-cı ilə qədər burada 197 məktəbəqədər və ümumi təhsil müəssisəsi tikiləcək və bərpa ediləcək, 2027-ci ilə qədər isə regionda ali məktəbin bir filialı fəaliyyətə başlayacaq, DOST mərkəzlərinin 7 filialı açılacaq.

AZƏRBAYCAN BÖYÜK QAYIDIŞI ÖZ DAXİLİ MALİYYƏ MƏNBƏLƏRİ HESABINA REALLAŞDIRIR

Azərbaycan Böyük Qayıdışı öz daxili maliyyə mənbələri hesabına reallaşdırır. 2023-cü il üçün dövlət büdcə layihəsinə əsasən, Böyük Qayıdış layihəsi çərçivəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidənqurulması və bərpası ilə bağlı xərclər 3 milyard manat nəzərdə tutulub. Qeyd edək ki, büdcədən 2021-ci ildə bərpa prosesinə 2.2 milyard, 2022-ci ildə 2 milyard 670 milyon manat nəzərdə tutulmuşdu. Bu isə o deməkdir ki, 3 il ərzində (2021-2023-cü illər) Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpa və yenidənqurulmasına yalnız dövlət büdcəsindən 7 milyard 870 milyon manat vəsait ayrılır. Bu, məhz Qarabağın daha qısa müddətdə bərpasına olan xüsusi diqqətdir. O da məlumdur ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərin böyük iqtisadi potensialı var. Bu potensialın reallaşdırılması üçün işğaldan azad olunmuş ərazilərdə yeni müəssisələr tikilməli, sahibkarlıq fəaliyyətləri qurulmalıdır. Bu fəaliyyətlərin uğurla qurulması üçün investirləri stimullaşdıracaq uzunmüddətli vergi və gömrük güzəştləri tətbiq olunacaq. Proqramın icrası müddətində işğaldan azad olunmuş torpaqlarda yaradılacaq yeni istehsal sahələri bu ərazilərə qayıdacaq insanların işlə təmini məsələlərini də qabaqcadan həll etməyə kömək edəcək. Həmçinin, Dövlət Proqramının əsas hədəfləri həm infrastrukturun formalaşdırılması, yeni-

dən qurulması, həm iqtisadiyyatın formalaşması və reintegrasiyası, sosial inkişaf, həm də ətraf mühitdə tarazlığın qorunması, "yaşıl iqtisadiyyat"ın formalaşdırılmasından ibarətdir. Qeyd edək ki, işğal müddətində Qarabağ və Şərqi Zəngəzura infrastruktur tamamilə dağıdılıb. Onların yenidən qurulmasına ehtiyac var və bu istiqamətdə də intensiv şəkildə işlər gedir. Həmçinin, Proqramda "yaşıl iqtisadiyyat", "ağıllı kənd", "ağıllı şəhər" konsepsiyalarına uyğun olaraq yaşayış məntəqələrinin salınması, alternativ enerji mənbələrindən daha çox istifadə edilməsi nəzərdə tutulub.

ZƏNGİLANDAN BAŞLANILAN - BÖYÜK QAYIDIŞ

Qələbəmizdən ötən iki il müddətində Qarabağda və Şərqi Zəngəzura quruculuq və bərpa işləri ilə əlaqədar mühüm layihələr gerçəkləşdirib. Artıq qələbədən sonra Böyük qayıdışa uğurlu start verilib və Zəngilan rayonunun Ağalı kəndinə sakinlər köçürülüb. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə irimiqyaslı infrastruktur layihələri icra olunur. Füzuli Beynəlxalq Hava Limanı cəmi səkkiz ay ərzində tikilib. Ötən il oktyabrın 20-də Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanının açılış mərasimi keçirilib. 2025-ci ildə isə Laçın Beynəlxalq Hava Limanının istifadəyə verilməsi nəzərdə tutulur. Bərdə-Ağdam dəmir yolu 2023-cü ildə istifadəyə verilecək. Təsdiq olunmuş investisiya planına əsasən, işğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur ərazisində ümumi uzunluğu 50 kilometrən çox olan 33 tunel olacaq, uzunluğu 12 kilometr olan 84 yeni körpü salınacaq. Bütün azad olunmuş ərazilərdə elektrik təchizatı tamamilə bərpa edildi. 2022-ci il martın 15-də Azərbaycanda inşa ediləcək 230 MVt gücündə "Qaradağ" Günəş Elektrik Stansiyasının təməlqoyma mərasimi keçirildi. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə bərpaolunan enerjinin potensialı on min meqavat təşkil edir. Artıq bir neçə su-elektrik stansiyasının açılışı olub. Su elektrik enerjisinin ümumi gücü beş yüz meqavattan çox olacaq. Yerdə qalan güc isə günəş və külək elektrik enerjilərindən qaynaqlanacaq. Ötən iki il ərzində Qarabağ və Şərqi Zəngəzura gerçəkləşdirilən quruculuq, bərpa işləri ilə əlaqədar dövlət büdcəsindən bütövlükdə 5 milyard manata yaxın vəsait ayrılıb. Böyük qayıdışın tərkib hissəsi kimi Qarabağ və Şərqi Zəngəzura əhalinin dayanıqlı məskunlaşması üçün ilkin şərtlərin yaradılmasıdır.

Azərbaycan Böyük Qayıdışı öz daxili maliyyə mənbələri hesabına reallaşdırır. 2023-cü il üçün dövlət büdcə layihəsinə əsasən, Böyük Qayıdış layihəsi çərçivəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidənqurulması və bərpası ilə bağlı xərclər 3 milyard manat nəzərdə tutulub. Qeyd edək ki, büdcədən 2021-ci ildə bərpa prosesinə 2.2 milyard, 2022-ci ildə 2 milyard 670 milyon manat nəzərdə tutulmuşdu. Bu isə o deməkdir ki, 3 il ərzində (2021-2023-cü illər) Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpa və yenidənqurulmasına yalnız dövlət büdcəsindən 7 milyard 870 milyon manat vəsait ayrılır. Bu, məhz Qarabağın daha qısa müddətdə bərpasına olan xüsusi diqqətdir. Bir sözlə, bütün bu deyilənlərə əsaslanaraq bir daha əminliklə söyləmək olar ki, 30 illik işğala 44 gündə son qoyan və bu gün Zəfər yürüşünü inamla davam etdirən Azərbaycan Qarabağ və Şərqi Zəngəzuru cənnətə çevirməklə, Böyük Qayıdışı ən yüksək səviyyədə təmin etməklə bir daha öz qüdrətini bütün dünyaya nümayiş etdirəcək və insanlarımız yurd həsrətinə son qoyaraq öz doğma torpaqlarında firavan yaşayacaqlar.

RƏFİQƏ KAMALQIZI

Lale Mehrali

Ay alan, uşaq satıram!

Klinikaların folekul və sperma bazarı barədə çox adamın məlumatı var. Donorlardan alırlar, süni mayalanma ilə pasiyentlərə köçürürlər. Klinikalar spermanı 100 manatdan, folekulu 500-700 manatdan alırlar, pasiyentlərinə 5-6 minə satırlar. Bu proses illərdir var, pula ehtiyacı olan gənclər bu yolla rahat pul qazanır. Səbəb olduqları fəlakətin böyüklüyünü bilmədən. Savadsızlıq o həddədir ki, satdığı folekuldən, spermdən doğulacaq uşağın doğma övladı olacağını anlamır. Folekulunu satan qadın, spermasını 50-100 manata peşqəş edən gənclər yalnız alacağı məbləği düşünür, gələcəyi götür-qoy etmir.

Bu işlə məşhur olan həkimlərin sosial şəbəkədəki reklamlarında qadınlara 10 gün ərzində 500-800 manat qarşılığında folekul donor olmaq təklif edilir. Hətta bunun üçün açıq şəkildə donorluğa uyğun olan kriteriyalar da göstərilir. Yeni ailə klinikaya gəlir, ya ataya, ya da anaya oxşar bir donordan folekul, ya da sperm götürülməsini tələb edir, bunun müqabilində böyük məbləğdə pul ödəyir. Həkim də çıxır pasiyentlərinə oxşayan donor ovuna. Doğulacaq uşaq valideynlərdən birinə bənzəməlidir ki, ətrafı süni mayalanma zamanı donordan istifadə edildiyini düşünməsin.

Bu yumurta hüceyrələri alveri ilə daha çox instaqramda məşğul olurlar. Qadın səhifələrində pusquya yatan həkimlər və ya asisənləri qəpik-quruşa əldə etdikləri yumurtaları sonsuzluq problemi olan qadınlara 4 və ya 5 qat bahadır qiymətə satır. Səhifələr bu işin qanuni olduğunu bildirirlər. Ancaq əslində bu, insan alverinin bir forması sayılır. Yeni qanunlarımız ödənişli donorluğa qadağandır.

Qanun donor olmağa könüllü və pulsuz şəkildə olması halında icazə verir. Folekul və sperm donorluğu isə 1 dəfədən çox olmamaq şərti ilə həyata keçirilməlidir. Folekulaların köçürülməsi süni mayalanma deməkdir, süni mayalanma xidmətinin reklam olunması, paylaşılması isə reklam haqqında qanunvericiliyə görə qadağandır.

Folekul+sperma satan nə bilir sabah evdəki övladı ilə süni mayalamadan doğulan övladının yolları kəsişməyəcək? Hardan əmindir ki iki övladı gələcəkdə evlənməyəcək? Bunun ki qarantı yoxdur? Yaxın gələcəkdə bacı-qardaş evliliyi qaçılmaz olacaq. Bu işlərə çoxdan əl atmış həkimlərin sayəsində bəlkə də artıq bu baş verib, xəbərimiz yoxdur.

Bu işlə məşğul olan klinikalar donora heç bir zərər olmadığını, təhlükəsiz təbii prosedur olduğunu deyirlər. Amma aldadırlar. Əgər folekul satmağa qərar versəniz sizə onun yetişməsinə sürətləndirəcək hormonal iynələr vurulacaq. Çünki bu işlə məşğul olan həkimlər 1 folekulla kifayətlənmirlər, işdir, əgər birdən mayalanma getməsə ödənilən pul boşa getməsin deyər ehtiyat folekullar götürürlər. Donora vurulacaq hormonal iynələrlə ən azı 2-3, bəzən daha çox folekul yetişir. Yeni sizə 1 folekul götürüləcəyini deyib müqabilində 500-700 manat ödəyib əslində 3-5, bəlkə də daha çox folekul götürürlər. Həmin an qadın dərmanla yatırılmış olur və prosedən xəbəri olmur. Əldə edilən hər folekulu ayrı-ayrı pasiyentə satırlar, qaz vurub qazan doldururlar. Nəticədə, bir qadın 10 gün ərzində 2-5 uşaq sahibi olmuş olur. Bir fərq var ki, uşaqlar özünün olsa da, başqa qadının bədənində böyüyür. Eynilə surroqat anada olduğu kimi...

Bəzən iddia edilir ki, indi əksər qadınlar övladı olmadığı halda stimulasiya edir. Bu prosedurun zərərli olmadığını, folekul donorluğunun da buna bənzər olduğunu iddia edən həkimlər bu yolla çoxlu donor tora salır. Doğrudur, stimulasiya da zərərli prosedurdur, lakin nəticəsində övladını satmırsan və sağlamlığına zərər gəlsə belə bu prosedən sonra doğulan övladın yanında olur. Lakin folekul donoru olduğunuz halda sizə bərpası mümkün olmayan fiziki zərər verəcəklər və bunun qarşılığında çox az məbləğ təklif edəcəklər.

Eyni təbliğat kişilər arasında da aparılır. Sağlam kişilərin spermi pul qarşılığında alınır və süni mayalanma üçün müraciət edən pasiyentlərə təklif edilir. Bir fərq var ki, qadınlara folekulu yetişdirmək üçün hormonal iynələr vurulur, kişilərdə isə bu iynələr ehtiyac olmur. Bu yolla özünə asan gəlir yeri tapan işsiz gənclər var. Fərqi deyillər ki özlərindən xəbərsiz saysız uşaq sahibi ola bilərlər və yaxud artıq olublar. Dediym kimi, qanunla bu prosedur ölkəmizdə qadağandır. Lakin bağlı qapılar arxasında baş verənlərdən xəbərimiz yoxdur. Əgər bunlar real olmasaydı, bu həkimlər sosial şəbəkələrdə donor ovuna çıxmazdı.

Yeni Azərbaycan Partiyası Binəqədi rayon təşkilatı və Binəqədi rayon İcra Hakimiyyətinin birgə təşkilatçılığı ilə YAP Binəqədi rayon təşkilatının yaradılmasının 30-cu ildönümü və 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə tədbir keçirilib. Tədbir başlamazdan öncə iştirakçılar ulu öndər Heydər Əliyevin rayon təşkilatının inzibati binası qarşısındakı abidəsini ziyarət edərək önünə gül dəstələri qoydular, əziz xatirəsini ehtiramla yad etdilər.

Tədbirdə ulu öndər Heydər Əliyevin və Azərbaycanımızın müstəqilliyi, suverenliyi, torpaqlarımızın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçərək ən uca zirvə - şəhidlik zirvəsinə ucalmış qəhrəmanlarımızın əziz xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad edildi. Açıılış nitqi ilə çıxış edən YAP Binəqədi rayon təşkilatının sədri Vüsar İsmayilov tədbir iştirakçılarını salamlayaraq əlamətdar günlər münasibəti ilə təbrik etdi. YAP-ın Azərbaycanın siyasi həyatında əvəzsiz rolundan danışaraq, partiyanın təkə ölkəmizdə deyil, Qafqazda, hətta bütün dünyada yüksək nüfuzla malik olduğunu qeyd etdi. O, partiyanın sıralarının gündən-günə artmasının, sosial bazasının daha da möhkəmlənməsinin ulu öndər Heydər Əliyev ideyalarına etimadın və dövlətimizin başçısı, Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri İlham Əliyevin siyasətinə dəstəyin bariz nümunəsi olduğunu söylədi.

Vüsar İsmayilov, həmçinin rayon təşkilatının fəaliyyətinə nəzər saldı. Bildirdi ki, YAP-ın yaradılmasından sonra ilk yaradılan rayon təşkilatlarından biri də məhz Binəqədi rayon təşkilatıdır. Sıralarında 16 mindən çox üzvü birləşdirən rayon təşkilatı 1993-cü ilin 7 mart tarixində təsis edilib. Rayon təşkilatı öz fəaliyyətini partiyanın Nizamnamə və Proqramına, rəhbərliyin tapşırıq və tövsiyələrinə, eləcə də üz-

30 illik şərəfli tarix!

YAP Binəqədi rayon təşkilatının yaradılmasının 30-cu ildönümü qeyd edilib

vlərin təşəbbüsünə əsaslanaraq uğurla qurub. Bu gün rayon təşkilatı həyata keçirdiyi tədbirlər, gördüyü işlərlə qarşısında daha böyük uğurları hədəfləyib.

Çıxış üçün söz verilən Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Vüqar Süleymanov qeyd etdi ki, bu gün sürətli inkişaf edən müstəqil Azərbaycanımızı uğurlu inkişafa aparacaq yolda hər bir Azərbaycan vətəndaşı Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri cənab Prezident İlham Əliyevin siyasi kursunu dəstəkləyir. Öz əməlinə ümummilli liderimiz Heydər Əliyev prinsiplərini yaşadan Yeni Azərbaycan Partiyasının seçdiyi əsas hədəfləri - qüdrətli və zəngin Azərbaycan, ərazi bütövlüyü, siyasi sabitlik, güclü iqtisadiyyat, davamlı inkişaf, ədalətli cəmiyyət və layiqli həyatdır. Bu prinsiplər dövlət başçısının rəhbərliyi ilə ölkəmizdə aparılan siyasi xəttin əsas hissəsinə və prioritet istiqamətinə təşkil edir. Millət vəkili Kamaləddin Qafarov Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis

olunmasından, həmçinin ümummilli lider Heydər Əliyevin iştirakı ilə Naxçıvanda keçirilən Yeni Azərbaycan Partiyasının ilk iclaslarında bəhs etdi. O, ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi strategiyası və cənab Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində bu gün ölkəmizin çoxsaylı uğurlar qazanmasında Yeni Azərbaycan Partiyasının da əvəzsiz rolu olduğunu söylədi. Millət vəkili Səbinə Xasayeva nitq söyləyərək xalqımızın ulu öndər Heydər Əliyevə olan böyük inam və etimadından, ona bəslədiyi güvəndən bəhs etdi. Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılması dövlət müstəqilliyimizin daha

da möhkəmləndirilməsinə və inkişafına rəvac verdi. Ondən ötən müddət ərzində istər partiyamız, istərsə də onun rayon təşkilatları, xüsusilə YAP Binəqədi rayon təşkilatı uğurla inkişaf etməyə başladı.

Binəqədi Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Elxan Allahverdiyev çıxışında ümummilli lider Heydər Əliyev ideyalarının uğurla davam etdirilməsi ilə ölkə prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycanın mühüm uğurlar qazandığını diqqətə çatdırdı. Bu siyasətin davamı ölkəmizi daha da işıqlı gələcəyə aparacaq və dünyadakı nüfuzunu möhkəmləndirəcək. Dövlətimizin hərtərəfli in-

kişafı və xalqımızın tərəqqisi nəminə həyata keçirilən islahatların ölkəmizin daha böyük və əsaslı uğurlarına zəmin yaratdığını bildirdi. Bu gün ölkəmizin dünyada söz sahibi bir ölkə olduğunu, bütün sahələr üzrə dinamik və məqsədyönlü uğurlara imza atdığını qeyd edərək bütün bunları iqtidar-xalq birliyinin, həmrəyliyinə mənəvi nəticəsi adlandırdı. Xalqımızın yaxın keçmişini unutmadığını və ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkəmizin düşdüyü çox ağır vəziyyətdən nicat tapdığını vurğuladı.

Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı bütün sahələrdə öz elmi, zəkası, əməyi ilə fədakarlıqlar göstərən xanımları 8 Mart-Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə təbrik edərək onlara uğurlar arzu etdi. Çıxışlardan sonra rayonun ictimai-siyasi və mədəni həyatında səmərəli fəaliyyətinə görə fərqlənən bir qrup qadın Fəxri fərman və hədiyyələr ilə təltif olundu. Tədbir bədii hissə ilə davam etdirildi.

TƏRS BAXIŞ

İranda etirazçılara qarşı amansız divanların tutulması ilə yanaşı, xarici vətəndaşların da oğurlanması halları vüsət almağa başlayıb. Bu isə həm də belə deməyə əsas yaradır ki, ölkəyə səfər edən istənilən xarici vətəndaş Tehran rejiminin hədəfinə düşə və əsassız şəkildə həbs edilə bilər. Əldə edilən növbəti məlumat da hiddət doğurmaya bilməz. Hələ ki, rəsmi olmayan məlumatlara görə, Tehran rejimi Azərbaycan vətəndaşını həbs edib. Qeyd edək ki, bu barədə sosial şəbəkələrdə məlumatlar yayılıb. Məlumatda bildirilir ki, Almaniya təhsil alan azərbaycanlı tələbə Fərid Səfəri Jena şəhərinə praktikaya gələn bir iranlı həkim dostu ilə Tehrana səyahət edib.

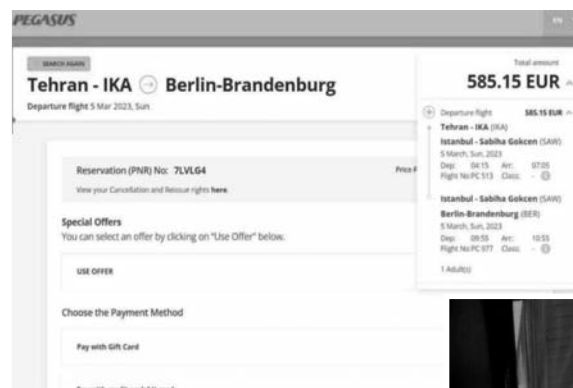
Almaniyada təhsil alan və İrana səfər edən tələbəmizdən xəbər yoxdur

Qeyd edildiyinə görə, həmin gənc 3 gün öncə tələbə yoldaşlarına yazıb ki, visa kartı İranda işləmir və ona bilet almaqda köməklik göstərsin. Tələbə yoldaşları ona Tehran-İstanbul-Berlin reysi ilə bilet alıblar və Fərid martın 5-də Almaniya olmalı imiş. Belə ki, əldə edilmiş biletdə də uçuşun və enişin vaxtı göstərilən vaxta qeyd olunub. Amma təəssüf ki, azərbaycanlı tələbədən heç bir xəbər yoxdur. Artıq onun İranda heç bir səbəb olmadan saxlanıldığı bildirilir.

Fərid Səfərlinin anası Dilə Əskərova isə açıqlamasında bildirib: "27 yaşlı oğlum Fərid Səfəri Almaniya Jena Universitetinin tələbəsidir. 20 fevralda Almaniya İrana bir vaxtlar Jena Universitetində təcrübə keçən həkim qız dostunu görməyə gedib. 5

Tehran rejimi indi də əlini Azərbaycan tələbələrinə uzadıb!

Almaniyada təhsil alan gənc rejim polisləri tərəfindən hədəfə alınıb

martda Almaniya qayıtmalı idi. 4 marta telefonunu söndürüb, xəbər yoxdur. İranda saxlanıldığı deyilir".

Xatırladaq ki, Tehran rejimi nəinki öz ərazisində, eləcə də xarici ölkələrdə, yəni hüddurlarından kənarda onu tənqid edən müxtəlif insanları oğurlayır və onlara qarşı şiddətli cəzalar tətbiq edir.

Şirin Ebadi: "Xalq rejimin ölkədə insanlara basqılarına və İranın digər ölkələrə müdaxilə etməsinə qarşıdır"

Bu mənada, əslən Cənubi Azərbaycandan olan tanınmış Nobel mükafatı laureatı Şirin Ebadi İranı Azərbaycandan üzr istə-

məyə çağırıb. Onun çağırışında da ayrıca olaraq Tehran rejiminin insan oğurluğuna toxunulub. SİTAT: "İran rejimi anormal bir rejimdir. Ancaq İran rejiminin bu addımları xalq tərəfindən dəstəklənmir. Xalq rejimin ölkədə insanlara basqılarına və İranın digər ölkələrə müdaxilə etməsinə qarşıdır".

Nobel mükafatçısı Bakıda keçirilən Qlobal Forum iştirakçılarının İranda yaşanan azadlıq hərəkatına dəstək verəcəyinə ümid etdiyini də bildirib. "2022-ci ilin payızında İranda baş örtüsünə görə başlayan hadisələr xalqın narazılığının təzahürüdür. İran xalqı azad olacaq. Bu rejim dağılana, İran demokratik dövlətə çevrilənə qədər bu hərəkat davam edəcək. Qlobal Forumun iştirakçılarının İranda azadlıq hərəkatına dəstək verəcəklərini gözləyirik", deyərək qeyd edən Şirin Ebadi xüsusilə bildirib ki, İran Azərbaycana bu və digər şəkildə müdaxiləyə görə üzr istəməlidir. "İranda demokratiyanın olması vacibdir və biz sonda öz məqsədlərimizə nail olacağıq", deyərək, xanım Ebadi vurğulayıb.

Maraqlıdır ki, Tehran rejimi Almaniya da təhsil alan gənc azərbaycanlı tələbə haqqında heç bir açıqlama vermir və bu da qənaətə gəlməyə zəmin yaradır ki, molla hökuməti artıq əsassız olaraq insan azadlıqlarının məhdudlaşdırılmasını özünün bir nömrəli siyasəti olaraq müəyyənləşdirib. Üstəlik, bu kirli siyasət həm ölkə daxilində, həm də ölkə xaricində davam etdirilir. Artıq bu kimi iyrənc siyasətə son qoyulmağın vaxtıdır və dünya birliyi də İranın özbaşınalıqlarına göz yummayacaq.

Rövşən RƏSULOVA

Şəhidi necə əbədləşdirməli?

Şəhidə toy da etdilər, toyda maketini də oynatdılar...

Vətən kəlməsi bu coğrafiyanın insanları üçün adi söz deyil. Vətən tək kəlmədir, amma bizim üçün sayısız mənası olan sözdür. Torpağına yağış da düşəndə, qan da çilənəndə Vətəndir. İşğalda olsa da Vətəndir, 30 il ayağımız dəyməyə də. Uğruna öldüyümüz, şəhid verdiyimiz Vətən...

Hər nəsilə bir şəhid payı

sun" sözü, igidlərimizin qanı bahasına alınan zəfərdir, sevdiklərinin vaxtsız ağaran saçlarıdır vətən sevgisi.

Şəhidi bax belə əbədləşdirərlər

Əli Tağıyev 44 günlük müharibənin qəhrəmanlarından biridir. Məktəb yolunun üstündədir doğul-

sını döyüb nənəni çağırır kart istəyir. 2-ci sinifdə oxuyan qızının həmin günlərdə sinəsində iki kart olur, biri ailəməzdən olan şəhid Murad İbrahimovun rəsmi, digəri şəhid Əli Tağıyevin rəsmi. O evin önündən istisnasız olaraq hər gün keçirəm, hər dəfə Əlinin gülümseyən rəsmi əks olunmuş barelyefi gördükcə ona dua edirəm, mənim kimi minlərlə adam da həmçinin.

Şəhidə toy edənlər, toyda maket oynadanlar

İnsanın öz canını hansısa inanc, dəyər, prinsip və ya müqəddəs olduğu qəbul edilmiş hər hansı bir səbəb uğrunda qurban verməkdir şəhidlik. Ölümün müqəddəs bir missiyaya xidmət etmək, müqəddəs bildiyin ideallar uğrunda can verməkdir şəhidlik. Müstəqillik tarixi boyunca sayısız-hesabsız şəhid verən Azərbaycan üçün bu anlayış, bu ad bir ayrı cür əhəmiyyətlidir. İndi ölkədə elə bir ailə yoxdur ki nəsilə, kökdə bir şəhidi olmasın.

30 ildən sonra o torpaqlara ayaq basan əsgərlər, zabitlərdir Vətən. 30 ildən sonra doğma təmas hiss edən o torpaqlardır Vətən. 30 il həsrət çəkən o meşələr, o dağlar, o çaylardır vətən. Ona olan sevgimiz bitməz-tükənməzdir, dəyişilməz, əvəzənilməzdir. Nəsildən nəsilə ötürdüyümüz böyük bir vəfadır, түkənməz eşqdır vətən sevgisi. Övladlarımızın simasındakı sevinc, başlarının üstündəki aydın səmadır. Analarımızın şəhid tabutu önündə "Vağzalı" çaldırması, atalarımızın "Təki vətən var ol-

du-ğ u , böyüdü-yü ev. Həm Aprel döyüşlərinin, həm də 44 günlük müharibənin iştirakçısı olub. Cəbrayıl və Füzuli rayonunun azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edən Əli oktyabrın 13-də Füzuli döyüşləri zamanı şəhid olub. Ailəsi Əlini heç vaxt unudulmayacaq bir formada əbədləşdirdi. Yaşadığı evin divarına Əlinin fotosu və haqqında məlumat əks etdirilmiş bir barelyef vuruldu. İllərdir hər gün minlərlə şagird-valideyn keçir o evin önündən, Əlinin fotosunu görən hər kəs ona dua edir, rəhmət oxuyur. Ailəsinin Əlini bu cür əbədləşdirməsi hər gün şəhidin hörmətlə yad edilməsinə, ruhuna dualar oxunmasına xidmət edən mükəmməl bir seçimdir.

Adı vətənlə bağlı olan bu igidin qoca nənəsi Zəfər, Anım günlərində, şəhidin doğulduğu və müqəddəsleşdiyi günlərdə qapının önündən keçən məktəblilərə qəhrəman Əlinin kiçik şəkli əks olunmuş yaxa kartı paylayır. Bir görsəydiniz, həmin günlərdə bütün gün boyu məktəblilərin sinəsində necə gülümseyir Əli. Uşaqlardan kimə yaxa kartı verilməyib, şəhidin ailəsinin qapı-

Il Qarabağ müharibəsindən sonra heç vaxt görmədiyimiz vəziyyətlərə də şahid olduq. Nakam köçən şəhidlərə toy mərasimi təşkil edildi, bəylik stolu quruldu. O məclisə şəhidin kartondan düzəldilmiş maketi vağzalı sədaləri ilə gətirildi, maketin qarşısında qol götürüb ağlaya-ağlaya oynadılar.

Dərd insana çox səhv etdirir, çox doğrunu yarıldır. Analar-atalar dərddən məntiqli fikirləşə bilmirdi, düzgün

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Gənc nəslin milli mənlük şüurunun inkişaf etdirilməsi və vətənpərvərlik hisslərinin tərbiyəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

qərar verə bilmirdi, bəs o nəslin ağsaqqal-ağbirçəkləri niyə icazə verirdi buna? Anlaşılandır, şəhid ataları-anaları övladlarının unudulmağından çekinirlər, amma şəhidi əbədləşdirməyin yolu ona toy etmək olmamalıdır. Əlinin valideynləri o cansız divara həkk etdirdikləri əksi ilə ömürlük canlı etdilər övladlarını. Fikirləşəndə hər ikisi təbliğat yoludur, amma biri əbədi, digəri qınanılan.

Yaxud, başqa bir misal. Ötən il şəhid bacısının öz toyunda qardaşının maketi ilə oynadığı video bütün sosial şəbəkələrdə istifadəçilər tərəfindən paylaşıldı, əksəriyyət bunun doğru olmadığını dedi. İnsani dəyərlər, şəhidlik kimi müqə-

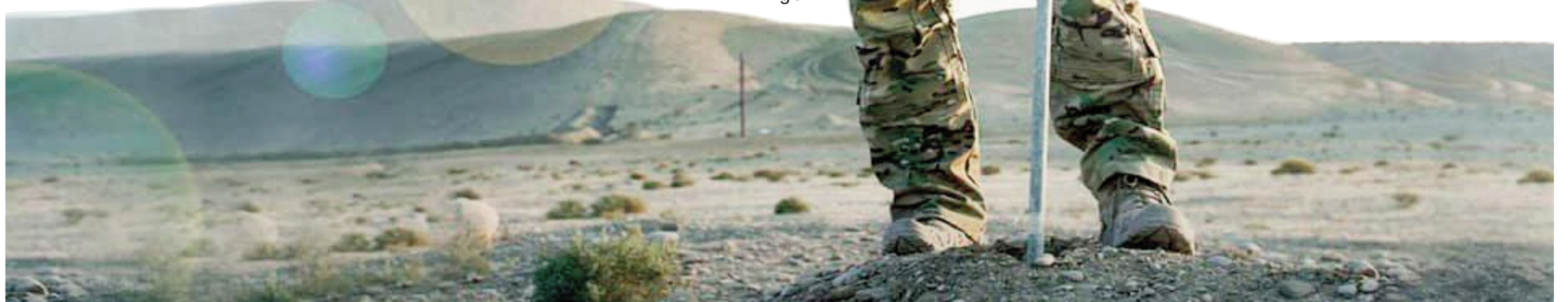
dəs bir ünvan belə təşəbbüslərlə yerlə bir edilir. Bu fikir kimdən çıxmışdı, ideya müəllifi kim idi, gələnə şəhid maketi ilə rəqs etməsini kim təklif etmişdi, bilmirəm. Amma o gənci bu cür şouya çevirmək, şəhid kimi müqəddəs bir adın sahibini bir karton qədr ucuzlaşdırmaq normal deyil.

Toy millətimizin ali dəyərlərindən biridir. İki gəncin öz həyatlarını birləşdirməsi mərasimi şadlıq-şadlıq deməkdir. Bu mərasimdə şəhid maketi qoyub qarşısında oynamaq o ada, o şəhidə ən yumşaq dillə desək hörmətsizlikdir. Bu gün yüzlərlə bəy-gəlinimiz öz toy mərasimlərinə gəlməzdən əvvəl şəhid məzarını ziyarət edir, xeyir-dua alır, sonra məclisə gedirlər. Bu şəhidə hörmətin, onların nakam ölümünə borclu olduğumuz azad həyat üçün minnətdarlığımızın göstəricisidir. Şəhidləri belə əbədləşdirmək daha yaxşı deyilmi?

Əslində, II Qarabağ Müharibəsindən sonra silkələndik, özümüzə gəldik. 30 ildir yatmış şir oyandı, damarda donan qan çağladı. Torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi, 30 ildir öz yurduna həsrət böyüyən gənclərin görmədikləri yurd yeri üçün canlarını fəda etmələri günümüzün gələcəkdə əfsanəyə çevriləcək gerçəyidir. Bu gəncləri yetiştirən ailələr,

atalar-analar bütün dəyərləri aşılamışdılar, bütün müqəddəs amalları öyrətmişdilər. Vətən, yurd, torpaq kimi idealları olan gənclər bu ölkənin sabahı inamı, gücüdür.

Lalə Mehralı

Dünyanın gərginlik yükü artmaqdadır. Siyasi təlatümlərin yüksəldiyi və kordoloji cizgilərin pik həddə çatdığı qonşu Gürcüstanda isə vəziyyət yenidən xaosla dönməkdədir. SSRİ-nin dağılmasından sonar gərginliklərə şahidlik etmiş Tiflis küçələri bu dəfə yeni inqilablar doğacaqmı, sualına cavab vermək, təxmin etmək mümkün olsa da, müəmma yükü də yox deyil. Gürcüstan parlamentinin birinci oxunuşda bəyəndiyi "Xarici agentlər haqqında" qanun layihəsi hökumətin küçə yürüşlərinin təzyiqi altında dəfələrlə dəyişdiyi bu ölkədə inqilabi partlayışın detonatoruna çevrilə bilər. Muxalifət hakim "Gürcü Arzusu" partiyasının "respublikanı yenidən Rusiyaya tərəf sürükləmək" cəhdlərinə müqavimət göstərmək əzminə istinad edərək, bu qanunu "Rusiya qanunu" adlandırır. Martın 8-də Tbilisinin mərkəzində keçirilən etiraz aksiyası bir gün əvvəl keçirilən aksiyadan daha böyük olub. Nümayişlərdə gündəlik də ola bilər, daha sərt toqquşmalar da. Bu arada "Gürcü arzusu" hələ də öz təşəbbüsündən əl çəkməyib və xəbərdarlıq edib ki, xarici və daxili düşmən qüvvələr Gürcüstanı Rusiyaya qarşı müharibəyə sürükləməyə çalışır.

Çərşənbə günü xarici agentlər haqqında qanun layihəsi ilə razılaşmayanlar yenidən Tiflisin küçələrinə çıxıblar. Əvvəlcə qadınların yürüşü olub. Aksiya iştirakçıları (daha dəqiq desək, iştirakçıların böyük əksəriyyəti) - bir neçə min nəfər "Qadınlar total nəzarətə qarşıdır" yazısı olan stikerlər paylayıb, əllərində Gürcüstan və Aİ bayraqlarını tutub, həmçinin "Rusiya qanunu" adlanan sənədlə razılaşma ilə bağlı öz fikirlərini bildiriblər. Rusiya Federasiyasının xarici agentlər haqqında öz qanunu var. Gürcüstan muxalifətinin fikrincə, hakimiyyət bunu rəhbər tutur.

Axşam isə Rustaveli prospektində parlament binası yaxınlığında cinsiyyət ayrılığı olmadan mitinq keçirilib. Bu aksiyanın əvvəlki nümayişlərdən xeyli böyük olduğu ortaya çıxıb. Minlərlə insanın toplaşdığı auditoriya qarşısında çıxış edən ölkənin əsas muxalifət partiyası olan Vahid Milli Hərəkatın sədri Levan Xabeişvili mitinqçiləri hakimiyyət öz təşəbbüsündən əl çəkənə qədər gündəlik və müddətsiz etiraz aksiyası keçirməyə çağırıb. Eyni zamanda o, xarici agentlər haqqında qanun layihəsinin mətninin çap olunduğu kağız vərəqlərini açıq şəkildə yandırır.

Gecəyə yaxın etirazçılar parlamenti mühasirəyə ala biliblər. Onlar barrikadaları sökməyə və binanın həyətində açılan darva-zaları açmağa cəhd ediblər. Bəziləri tüstü bombaları yandırılar. Polisə şübhə və daş atılıb. Cavab olaraq su şırnaqları və gözyaşardıcı qazdan istifadə edilib. Daxili İşlər Nazirliyinin "qanundan kənara çıxmamaq" çağırışları da nəticə verməyib.

Xatırladaq ki, çərşənbə axşamı parlamentin sədri Şalva Papuaşvili "Xarici təsirin şəffaflığı haqqında" qanunun cümə axşamı deyil, birinci oxunuşda müzakirə edilərək qəbul ediləcəyini elan etdikdən sonra çərşənbə axşamı Tbilisinin mərkəzində vəziyyət kəskin şəkildə gərginləşib. "Gürcü Arzusu" hərəkatının liderləri cümə axşamı ictimai əhval-ruhiyyənin daha da təhlükəli ola biləcəyindən ehtiyat edərək işləri sürətləndirməyə qərar veriblər. Ancaq eskalasiyanın qarşısını almaq hələ də uğursuz olub.

Gürcüstanda xarici agentlər haqqında qanuna etirazlar

Daxili İşlər Nazirliyi iddia edir ki, etiraz aksiyası tez bir zamanda "zorakı xarakter alıb" və buna görə də "asayişə bərpa etmək üçün proporsional gücdən istifadə edilməli olub". Hüquq-mühafizə qüvvələri nümayişçilərə qarşı qaz, səs-küylü qumbara və su şırnaqlarından istifadə edib. Nazirliyin xüsusi təyinatlı qüvvələri 2019-cu ilin iyun ayının "Qavrilov gecəsi" adlanan hadisənin səhvlərini nəzərə almağa çalışıb. Daha

Hakim partiyanın xarici agentlərlə bağlı təşəbbüsünə qarşı mitinqlər getdikcə böyüyür

sonra Gürcüstanın muxalifət tərəfdarları (əsasən eks-prezident Mixail Saakaşvilinin tərəfdarları) Rusiya Federasiyası Dövlət Dumasının Pravoslav Parlamentlərarası Assambleyasının deputatlarının iştirakı ilə keçirilən iclasını pozmaq üçün parlament binasına soxulmağa cəhd ediblər. Dörd il əvvəl baş verən şiddətli toqquşmalarda yüzlərlə insan yaralanmışdı.

Bununla belə, parlamentin insan haqları komitəsinin keçmiş rəhbəri Yelena Tevdoradzenin sözlərinə görə, ötən çərşənbə axşamı "xüsusi təyinatlılar gözyaşardıcı qazdan istifadə etməklə insanların sərbəst toplaşmaq hüququnu kobud şəkildə pozublar". Eyni zamanda, o, etirazçıların polisə "Molotov kokteyli" atıldığını, bunun da parlament binası da daxil olmaqla bir neçə kiçik yanğına səbəb olduğunu da təsdiqləyib.

Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyi etirazçılarla toqquşmalarda 50 hüquq-mühafizə orqanının yaralandığını bildirib. Ən azı 76 nəfər "polisin qanuni tələblərinə qəsdən müqavimət göstərmək" və ictimai asayişə pozmaq ittihamı ilə həbs edilib. Onları böyük miqdarda cərimə və ya bir neçə gündən bir neçə həftəyə qədər həbs gözləyir. "Molotov kokteyli" və daşlarından istifadə edən fəal-ların cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması gözlənilir. İndi polis parlament binası yaxınlığındakı təhlükəsizlik kameralarının qeydləri və televiziya reportajları əsasında onları ölkə boyu axtarır.

Hər kəsin xarici agentləri var

Sabitliyin pozulmasına səbəb "xarici agentlər haqqında" qanun layihəsi olub. Onların illik gəlirlərinin 20%-dən çoxunu xaricdən maliyyələşdirilən qeyri-kommersiya təşkilatları və medianı tanınmaları planlaşdırılır. Təşkilatlardan agent kimi qeydiyyatdan keçməli və hər il maliyyə hesabatları təqdim etməli tələb olunacaq. Qanun pozuntusu halında onları 25 min liri (təxminən 9,5 min dollar) məbləğində cərimə gözləyir. Bu cür qanunvericiliyin hazırlanması zərurəti ilə bağlı qərar ötən ilin yayında verilib. Sonra Qərbdən maliyyələşən bir neçə nüfuzlu QHT mitinqdə "müvəqqəti texniki hökumət" in yaradılmasını elan edib və hakimiyyətə ultimatum təqdim edib, imtina edəcəkləri halda onları "dinc inqilab"la hədələyiblər.

Gürcüstan muxalifəti iddia edir ki, söhbət Rusiya praktikasını təkrarlamaqdan gəlir və bu, nəticədə ölkədəki demokratiyanın səviyyəsinə mənfi təsir göstərəcək. Levan Xabeişvili həmvətənlərini hakim partiyanın "ölkəni yenidən Rusiyanın çetiri altına sürükləmək" cəhdlərinə müqavimət göstərməyə çağırmaqdan yorulmur. Eyni zamanda, muxalifət lideri qeyd edir ki, "Putin qanunu"nu qəbul etməklə (birinci oxunuşda) ha-

bal müharibə partiyası" ilə birlikdə "respublikanı Rusiyaya qarşı müharibəyə çəkməyə" çalışır. Bununla belə, "Gürcü arzusu"nun nümayəndələri geri çəkilmək yolunu özləri seçəcəklərini bildiriblər. Bütün tənqidlərə cavab verən parlamentin spikeri Şalva Papuaşvili elan edib ki, birinci oxunuşdan sonra qanun layihəsi ekspertiza üçün Venesiya Komissiyasına (Avropa Şurası yanında konstitusiya hüququ üzrə məşvərətçi orqan) göndərilir və sənədin sonrakı taleyi bundan asılı olacaq. Beləliklə, hakim "Gürcü arzusu" partiyası məsuliyyətin bir hissəsini öz üzərinə götürməyə çalışıb. Ekspertlər əmindirlər ki, 2012-ci ildən bəri "Gürcü arzusu" partiyası hakimiyyətinin bütün dövründə heç vaxt indiki qədər zəif olmayıb.

İlya Çavçavadze Universitetinin professoru, politoloq Georgi Nodia deyib ki, hətta

kimiyyət "özləri ölkədə hakimiyyətin dəyişdirilməsi prosesinə start veriblər".

Vətəndə baş verən hadisələrə görə ABŞ-a səfərini yarımçıq qoyan və "Gürcüstanı Avropadan uzaqlaşdırın" qanuna qarşı kəskin çıxış edən Gürcüstan prezidenti Salome Zurabişvili də etirazçılarla həmrəy olduğunu bildirib. O, təşəbbüsə veto qoyacağını vəd edib. Düzdür, qeyd etmək yerinə düşər ki, parlament çoxluğu bu vetonu üstələyəcək.

Qanun layihəsinin Qərb nümayəndələri tərəfindən yekdilliklə pislənməsi mühüm amil olub. Belə ki, ABŞ-ın Tiflisdəki səfiri Kelli Deqnan baş verənləri "Gürcüstan demokratiyası üçün qara gün" adlandırır. ABŞ Dövlət Departamentinin sözcüsü Ned Prays isə açıq şəkildə bildirib ki, "xarici agentlər haqqında" qanunun qəbulu Vaşinqton və Tiflis arasında tərəfdaşlığa xələl gətirə bilər.

"Bu qanun Aİ-nin dəyərlərinə və standartlarına uyğun deyil. Bu, Gürcüstan əhalisinin böyük əksəriyyətinin dəstəklədiyi Avropa İttifaqına daxil olmaq məqsədi ilə ziddiyyət təşkil edir", - Avropa Xarici Fəaliyyət Xidmətindən verilən açıqlamada deyilir. "Gürcüstanda baş verən hadisələr bizə xatırladır ki, demokratiya seçilmiş liderlərin əli ilə təcridcən məhv edilə bilər", - deyər Estoniyanın baş naziri Kaja Kallas yekunlaşdırıb.

Moskvadan gələn şərhlər tamam başqa planda idi. Belə ki, Federasiya Şurasının vitse-spikeri Konstantin Kosaçev ölkədaxili qanunvericilik prosesinə xarici müdaxiləni pisləyib və bunun qarşısını almağa çağırıb. İkitərəfli məsələlər üzrə dialoq mexanizmində Moskvanı təmsil edən Federasiya Şurasının beynəlxalq komitəsinin rəhbəri Qriqori Karasin qeyd edib ki Gürcüstan yenidən siyasi dözümlülük üçün çətin sınaqdan keçir. Təbliğatin qılınıcı sabitliyi kəsə bilər. Duyğuların cəmiyyəti yenidən nifrət və qəzəbə çevirəcəyi gözləntiləri var. Bu, Qərbin özünü əmin hiss etdiyi sahədir.

Bu arada hakimiyyət sərt ritorikadan əl çəkmir. Qanun layihəsinin bütün əleyhdarlarını "xarici qüvvələrə işləyən casuslar" adlandıran İrakli Kobaxidze xatırladı ki, Mixail Saakaşvili "Gürcüstanın ərazisinin 20%-ni Rusiyaya verdi" (söhbət Abxaziya və Cənubi Osetiyadan gedir) və indi "qlo-

həmişə onu dəstəkləyən ictimai qüvvələr də hakim partiyağa qarşı çıxıblar. O, aydınlıq gətirdi ki, o, hələ sovet dövründə formalaşmış akademik ictimaiyyətin əhəmiyyətli bir hissəsini, mədəniyyət və incəsənət xadimlərini nəzərdə tutur.

Muxalifətin tərəfində duran Gürcüstanın indiki prezidenti Salome Zuravaşvili Fransa diplomati olub və onun üzərində Fransanın böyük təsiri var. İnqilabın başında duran şəxslərdən biri də odur. Gürcüstanda fransayönlü bir hakimiyyət qurularsa, onun Azərbaycanla münasibətlərə mənfi təsiri mümkündür, baxmayaraq ki, Gürcüstanın həyatı mənafeləri tələb edir ki, Azərbaycan və Türkiyə ilə dostluq etsin.

Bu arada bəlli olub ki, Gürcüstan hökuməti "xarici agentlər haqqında" qanunu Parlamentdən geri çəkib və detallarını açıqlayıb. Qərar qəbul edilməzdən az öncə Gürcüstan Baş naziri İrakli Qaribaşvili ABŞ dövlət katibinin müşaviri Derek Şouelle danışıb. Telefon danışığı haqqında Şouel öz twitterində məlumat yayıb. Tbilisi isə bu barədə rəsmi açıqlamadan imtina edib.

Bununla belə, muxalifət hökumətin addımına əmin olmadığını bildirib. Belə ki, hökumətin baş verənlər barədə daha ətraflı məlumat verməsi üçün bu gün axşam saatlarında yenidən parlamentin önündə etiraz aksiyası təşkil edilib. Etiraz aksiyasında həmçinin son iki gündə saxlanılan bütün şəxslərin azadlığa buraxılmasının tələb ediləcəyi vurğulanıb. Muxalifət sifərlərində isə birlik güclənməyə başlayıb. Lelo Partiyasının rəhbəri Mamuka Xazaradze hakimiyyətə qarşı mübarizə üçün keçmiş baş nazir Georgi Qaxariya ilə arasında olan bütün mübahisələri müvəqqəti dayandırdığını açıqlayıb.

Bütün bunların fonunda Gürcüstanda nələr yaşana bilər, həqiqətnəmi hakim partiya ölkəni Rusiyanın çetiri altına itələyir. Həqiqətnəmi 2008-ci il hadisələrinin beynlərdən yuyulması prosesinə başlanılıb? Gürcüstan Avropa istiqamətinəmi, Şimala tərəfmi yol alacaq, bunu söyləmək bir az tezdir, hələlik hadisələrin sonunu gözləyək

V.VƏLİYEV

Heydər Əliyev-100

Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın XX və XXI əsr tarixində və ictimai-siyasi fikrində daim böyük ətiramlara xatırlanacaq dahi şəxsiyyətdir. Müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin qurulmasını və möhkəmlənməsini cəmiyyətdə Heydər Əliyev ideyalarını yeni tarixi şərait və dəyərlər prizması ilə vəhdətdə təhlil etmək hər zaman ictimai-tarixi zərurətdir. Başqa sözlə, ətiraf edilməlidir ki, Azərbaycan Respublikasının siyasi həyatında yeni güc mərkəzinin yaranması yalnız Heydər Əliyev şəxsiyyətinə ümumxalq etimadının tarixi-ictimai təzahürü nəticəsində mümkün ola bilərdi. Çağdaş siyasi tariximizin bu fundamental hadisəsi hər zaman gələcək nəsillər üçün xüsusi məktəbdir. Azərbaycan Respublikasına uzun illər rəhbərlik etmiş Ümummilli Lider Heydər Əliyevə ölkənin siyasi, iqtisadi, mədəni və sosial inkişafında müstəsna irəliləyişlərin birbaşa təminatçısı kimi həmişə xalq tərəfindən qəlbin dərin rəğbət bəsləniliydi. Eyni zamanda Ulu Öndər keçmiş SSRİ kimi nəhəng dövlətdə ali siyasi vəzifəyə nail olan ilk və yeganə azərbaycanlı olduğundan, sözün əsl mənasında, milli qürur mənbəyi və mənəvi fəxarət simvolu sayılırdı. İnsanlar onunla, onun tarixi şəxsiyyəti və əməlləri ilə fəxr edir, ona dərin hörmət və etimadını hər zaman ifadə edirdilər.

Qeyd olunan tarixi realılıqla yanaşı, SSRİ-nin süqutundan sonra hakimiyyət uğrunda çekişmələrdə kommunist ideologiyası ilə mübarizə adı altında Azərbaycanın bütün tarixi keçmişini şübhə altına almaq, realılıqları kommunist libasında təqdim etmək zəmində ölkənin bütün formalaşmış kadr potensialına və sosial-iqtisadi bazaya qarşı təqiblər geniş tətbiq edilirdi. Belə bir vəziyyətdə cəmiyyətdə Heydər Əliyev şəxsiyyətinə, onun ta-

HEYDƏR ƏLİYEV: Dahiliyin və siyasi uzaqgörənliyin gətirdiyi uğurlar

Asif ƏSGƏRLİ
Yeni Azərbaycan Partiyası İdarə
Heyətinin üzvü

rixi xidmətlərinə yeni dəyərlər əsasında yanaşılmasına və qiymətləndirilməsinə xüsusi ehtiyac hiss olunurdu. Heydər Əliyevə qayıdış onun şəxsiyyətinə və ideyalarına inamın müstəqillik dövrünün milli məfkurəsinin vacib tərkib hissəsinə çevrilməsini nəzərdə tuturdu. Ötən əsrin 70-ci illərindən etibarən ölkəmizin ictimai-siyasi həyatının hərəkətverici qüvvəsi kimi çıxış edən Heydər Əliyev ideyaları Azərbaycan xalqının milli inkişaf kodəksinin əsasları rolunu oynayırdı. Məhz bu dərin dövlətçilik məfkurəsi əsasında Azərbaycan Respublikası həmin dövrdə sürətli yüksəlişi təmin edə bilmiş, müstəqilliyin, bir növ, siyasi-iqtisadi təməli qoyulmuşdu. Ulu Öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin bütün sahələrdə sarsılmaz təməllərini müəyyən etmişdir. Azərbaycanda müstəqil dövlət təsisatlarının qurulması, beynəlxalq normalara söykənən demokratik, hüquqi dövlətin yaranması, milli, mənəvi və əxlaqi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, bu dəyərlərin ümumbəşəri ideyalarla daha da zənginləşdirilməsi, ilk Milli Konstitusiyamızın qəbul edilməsi, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması və yeni iqtisadi kursun müəyyənləşdirilməsi prosesinin müvəffəqiyyətli həlli məhz Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin xidmətləridir. Yeni müstəqilliyini bərpa etmiş Azərbaycanın ən böyük problemi olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin başlaması, torpaqların erməni qəsbkarları tərəfindən işğalı və ölkədə vətəndaş qarşıdurmasının başlaması ilə milli dövlətçiliyin itirilməsi təhlükəsinin yaranması idi. Bu mərhələdə yenidən Azərbaycanın siyasi həyatına rəhbərlik etməyə başlayan Ulu Öndəri ilk növbədə əsrlərlə yaşayacaq və özünün adlandırdığı tarixi sərvətimiz olan milli dövlətçiliyimizi yaşatmaq, möhkəmləndirmək, ölkənin ərazi bütövlüyünü qorumaq və Azərbaycanı beynəlxalq birləşmənin bərabər hüquqlu bir üzvünə çevirmək kimi ciddi tarixi sınaqlar qarşılayırdı. Böyük siyasət adamı, dünya liderlərinin nüfuzlu şəxsiyyət, dövlətçilik məmarı adlandırdıqları Ümummilli Lider bu ağır mərə-

hələləri öz peşəkar bilik, bacarıq və təcrübəsi ilə aradan qaldırdı və hər zaman qürur duyduğu, şah əsəri olan Müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyini qorudu, yaşatdı və biz nəsillərə möhkəm bazislə ərməğan etdi.

İlk növbədə cəbhədə atəşkəsə nail olub, hər zaman arzuladığı güclü ordu yaradılmasına start verən Ümummilli Lider Ermənistan və onun havadarlarının beynəlxalq siyasi, diplomatik təzyiq məşinini darmadağın edərək, Azərbaycanı dünyanın və regionun əsas əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq mərkəzinə çevirdi. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən aparılan siyasət nəticəsində Azərbaycan Qafqazın və Xəzər regionunun geosiyasetində əhəmiyyətli rol oynamağa başlayıb. Azərbaycan yalnız neft və qaz ehtiyatlarına görə deyil, həmçinin Qara və Xəzər dənizləri regionunda tutduğu mövqeyə görə ABŞ, Avropa və Asiya dövlətlərinin maraqlarının kəsişdiyi geosiyasi mərkəzə çevrilmişdir. Neft və qaz ehtiyatlarının işlənməsi, həmçinin onların dünya bazarlarına ixracı üzrə nəhəng layihələrin həyata keçirilməsi sayəsində Xəzər regionu XXI əsrdə dünyanın əhəmiyyətli regionlarından birinə çevrilib. Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev tərəfindən aparılan müdrik siyasət sayəsində 20 sentyabr 1994-cü ildə "Xəzərin Azərbaycan sektorunda yerləşən Azəri, Çıraq və Günəşli (dərin hissəsi) yataqlarının (AÇG) işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü" üzrə birinci saziş imzalandı. Sonralar bu saziş "Əsrin müqaviləsi" adı ilə tanındı. Bu saziş xarici şirkətlərə Azərbaycanda yeni sazişlərin imzalanması üçün geniş yol açdı. Bu sazişlərin bağlanması Azərbaycan Respublikasına və onun vətəndaşlarına nələr vəd edildiyi barədə Prezident İlham Əliyev belə deyib: "Son illərdə həyata keçirilən neft strategiyası bu yolun düzgün olduğunu bir daha sübut etdi. Amma bu heç də o demək deyil ki, biz gələcəyimizi də yalnız neftlə bağlamaq istəyirik. Neft faktoru bizim üçün vasitədir. Müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi, iqtisadiyyatımızın gücləndirilməsi istiqamətində bir vasitədir. Yəni biz bu vasitədən istifadə edirik. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə bağlanmış bu müqavilə Azərbaycan xalqının rifah halının yaxşılaşdırılmasında yeni dövrün əsasını qoydu".

Bu gün Ulu Öndərin neft strategiyası Azərbaycanın dövlət başçısının rəhbərliyi altında uğurla davam etdirilir. Məhz bu strategiyanın müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsinin nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycanda neft yataqlarının işlənməsi üzrə beynəlxalq münasibətlərin inkişaf etmiş sistemi formalaşmışdır. Milli neft strategiyasının uğurlarının

nəticəsi olaraq Azərbaycanın regionun lider dövləti, eləcə də regional və global iqtisadi layihələrin aparıcı iştirakçılarından biri kimi tanınmasına şərait yaranıb. Bu gün ölkəmizdə əldə edilən bütün iqtisadi uğurların başlanğıcında məhz milli neft strategiyası, bu strategiyanın ilk şanlı səhifəsini və təməl daşını isə məhz "Əsrin müqaviləsi" təşkil edir. Azərbaycan vətəndaşlarının ən mühüm problemləri hər zaman Ulu Öndəri düşündürmüşdür. Bu xüsusda ən ciddi amil isə milli mənəvi dəyərlərimizin inkişafı məsələsi idi. Tarixi təcrübə sübut edir ki, dövlətin inkişafında ən aparıcı vasitə insan və mükəmməl kadr potensialıdır. Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev sağlığında təhsil sahəsini də daimi diqqətində saxlamış, müəllimlərə böyük hörmətlə yanaşmışdır. Bu üzündən təhsil işçiləri də ümummilli lider Heydər Əliyevə öz sevgilərini daimi nümayiş edirlər. Görkəmli ictimai-siyasi xadim Heydər Əliyev insan, vətəndaş hüquq və təhlükəsizliyini cəmiyyətdaxili münasibətlərin güzgüsü hesab edir, bu prinsipləri özünün siyasi təcrübəsində və dövlət idarəçiliyində tətbiq etməyə çalışırdı. Ümummilli Lider yeni, müasir siyasi dövlət idarəmə mədəniyyətinin bütün istiqamətlərini də çox asanlıqla müəyyən etdi. Bura

- bazar iqtisadiyyatı
- plüralizm
- demokratiya
- milli-mənəvi irsin qorunması
- enerji təhlükəsizliyi

kimi mühüm aktual sosial-siyasi mexanizmlərin sistemli, funksional fəaliyyəti daxil idi. Bu siyasət idarəetmə sistemi isə həm də, yeni siyasi mədəniyyəti labüd edirdi.

Azərbaycanda siyasi mədəniyyət plüralizmin geniş spektrini əhatə edərək Ulu Öndərin ideya və real fəaliyyətləri ilə formalaşmışdır. Hələ vaxtilə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasi mədəniyyət, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu uğrunda etdiyi çağırışlar və apardığı siyasət Azərbaycanda müasir demokratik, açıq və plüralist cəmiyyətinin formalaşmasını sürətləndirdi. Sovet totalitarizmindən çıxmış müstəqil Azərbaycan cəmiyyətinin yeni siyasi mədəniyyəti formalaşmağa başladı. SSRİ-nin dağılması prosesində ən gərgin şəraitlərlə üzləşmiş Azərbaycanda siyasi mədəniyyət məhz Ulu Öndərin sayəsində stabil şəkildə formalaşmışdır. Azərbaycan siyasi mədəniyyətinin, onunla bağlı olan siyasi dialoq və milli həmrəylik komponentlərinin formalaşması prosesində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin nəzəri və praktiki siyasi fəaliyyəti olduqca böyük olmuşdur. Əsasən, Azərbaycanın yenidən müstəqillik əldə etməsindən

sonra formalaşan milli dövlətçilik dəyərləri Azərbaycançılıq kontekstində özünün fərqli xüsusiyyətləri ilə seçilir.

Ümummilli Liderin ideoloji konsepsiyasına rəğmən Azərbaycanın siyasi mədəniyyəti özünün dövlətçiliyə möhkəm sədaqət, rəhbərin güclü tərəflərini tez müəyyənləşdirmək və populyzmə asan mürəz qalmamaq məharəti ilə seçilməyə başladı. Azərbaycançılıq, dövlətçilik ideyasının isə bu prosesdə xüsusi rolu vardır. Ulu Öndərin vaxtilə irəli sürdüyü və aksioma kimi qəbul olunan Azərbaycançılıq məfkurəsi milli, etnik, siyasi və sosial mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlının Azərbaycanı və dövlətimizə olan sevgi, məhəbbət və kökdən bağlılığın gündəlik həyat norması və fəaliyyət strategiyasıdır. Ümummilli Lider müasir Avropanın indi-indi irəli sürdüyü və dövlətlər üçün tövsiyə olaraq formalaşdırmaq istədiyi "xalq, millət anlayışının getdikcə vahid cəmiyyət anlayışı ilə əvəzlənməsi" prinsiplərini hələ 28-29 il əvvəl irəli sürərək, "Bütöv Azərbaycan cəmiyyəti fəlsəfəsi"ni yaratdı. O məfkurə ki, qısa bir müddətdə Azərbaycan cəmiyyətinin bütövlüyünü, sabitliyini, monolitliyini və davamlı inkişafını təmin etdi və bu nəzəri-praktik politoloji fikrin yaradıcısı məhz Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev dir. Ulu Öndər Heydər Əliyev idarəetmənin ustası, siyasətin kamil bilicisi kimi bütün dünyada məşhur idi. Ümummilli Liderin siyasi fəaliyyəti deməyə əsas verir ki, reallığı düzgün qiymətləndirən, zəngin təcrübədən yaradıcılıqla istifadə edən, sosial-siyasi və iqtisadi problemlərin bütün spektrini, mürəkkəbliyini nəzərə alan, qəbul olunan qərarların mümkün nəticəsini irəlilədən görməyə imkan verən siyasi xətt hökmən uğur qazanır.

Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi haqqında Prezident İlham Əliyevin ötən ilin sentyabrın 29-da imzaladığı sərəncam Heydər Əliyev şəxsiyyətinə, onun tarixi xidmətlərinə yeni dəyərlər əsasında yanaşılma və verilən qiymətləndir. Sərəncamda qeyd edildiyi kimi, Heydər Əliyev öz xalqını zamanın mürəkkəb tarixi-siyasi sınaqlarından uğurla çıxarmış və ardıcıl mübarizə apararaq onu müstəqilliyə qovuşdurmuş qüdrətli şəxsiyyətdir: "Azərbaycan xalqı yeni əsrə və yeni minilliyə məhz Heydər Əliyev zəkasının işığında qədəm qoymuşdur. Davamlı yüksəliş yolunda inamla irəliləyən müasir Azərbaycan Heydər Əliyevin həyat əməlinin təntənəsidir". Azərbaycanda 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsini hər bir vətənpərvər soydaşımız sevincilə qarşılayıb. Bununla Azərbaycan Prezidenti bir daha xalqımızın Ümummilli Liderinə olan sədaqətini nümayiş etdirdi. YAP daimi Ulu Öndərlə bağlı əlamətdar günləri xüsusi qeyd edir. 2023-cü ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyi ölkəmizdə təntənəli şəkildə qeyd olunur. Sərəncama uyğun olaraq Prezident İlham Əliyev 2022-ci il 28 noyabrında isə Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi ilə bağlı Tədbirlər Planı təsdiq edib. Artıq "Heydər Əliyev İli" çərçivəsində ölkədə və xaricdə müxtəlif səpkili tədbirlər keçilməkdədir. Bütün il boyu ölkədə və xaricdə Ulu Öndərlə bağlı xüsusi tədbirlər davam edəcək.

YAP tərəfindən Ulu Öndərlə bağlı mütəmadi olaraq tədbirlər keçirilir. Lakin xüsusi olaraq "Heydər Əliyev İli" çərçivəsində YAP tərəfindən silsilə tədbirlər yerli, respublika və beynəlxalq səviyyədə təşkil edilməkdədir. "Heydər Əliyev İli" ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyasının Mərkəzi Aparatı tərəfindən hazırlanan və İdarə Heyətinin qərarı ilə təsdiq edilən Tədbirlər Planı qrafika uyğun şəkildə həyata keçirilməkdədir. Tədbirlərə YAP üzvləri ilə yanaşı cəmiyyətin bütün təbəqələrindən olan vətəndaşlarımız da böyük qürur hissi ilə qatılırlar. Müasir dövrdə siyasi və sosial inkişaf yolu keçən ölkələr üçün bir etalon ola biləcək və Ümummilli Liderdən miras qalan vahid cəmiyyət ideyasını ölkə prezidenti, Silahlı Qüvvələrin ali baş komandanı, partiyamızın sədri cənab İlham Əliyev 44 günlük Vətən müharibəsində "Dəmir yumruq" prinsipi ilə tətbiq edərək, Ulu Öndərimizin vəsiyyət etdiyi Böyük Zəfərimizlə bizə yaşatdı.

Budur məhz Böyük Heydər Əliyev Məktəbi, tarixi Ümummilli Lider ideyaları!

Nə qədər Azərbaycan dövləti varsa, bu ideyalar xalqımızla yaşayacaq!

Əbədiyaşar lider!

Cəlilabadda "Heydər Əliyev İli" çərçivəsində tədbir keçirilib

yaşayıb yaratdıqları, fəaliyyət göstərdikləri zamanlarda siyasi, iqtisadi və digər prosesləri öz xalqlarının rifahı naminə irəliyə aparmaqla adlarını əbədi olaraq tarixə yazdırırlar. Azərbaycan xalqı hər zaman müasir dövlətimizin memarı və qurucusu, xalqının və ölkəsinin müstəqilliyi, inkişafı naminə böyük və əvəzedilməz işlər görmüş, bununla bağlı tarixi proseslərə təsir göstərmiş dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevi

“Heydər Əliyev İli” ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyasının Mərkəzi Aparatı tərəfindən hazırlanan və İdarə Heyətinin qərarı ilə təsdiq edilən Tədbirlər Planı çərçivəsində Cəlilabad rayonunda 09 mart 2023-cü il tarixində Ulu Öndərin zəngin dövlətçilik irsinin öyrənilməsi və yeni nəsle aşılınması məqsədilə tədbir keçirilib.

Övvəlcə tədbir iştirakçıları Ümummilli Lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edib, önünə gül dəstələri qoyub, Ulu Öndərin əziz xatirəsinə dərin hörmət və ehtiram ifadə ediblər.

Tədbirdə Dövlət Himni səsləndirilib. Ulu öndər Heydər Əliyevin, torpaqlarımızın azadlığı uğrunda canlarını qurban vermiş qəhrəman Vətən övladlarının və qardaş Türkiyədə baş vermiş zəlzələ nəticəsində həlak olanların əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Sonra Ümummilli Lider Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətindən bəhs edən videoçarx nümayiş olunub.

Tədbirdə çıxış edən YAP Cəlilabad rayon təşkilatının sədri Mirsüleyman Mirxaslı bildirib ki, ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi bütün dövrlərdə yorulmaz fəaliyyət göstərərək qəlblərdə daim sevgi, xatirələrdə əbədiyaşarlıq qazanıb. Ümummilli Lider qısa zaman kəsiyində ölkədə sabitliyi təmin etdi, Azərbaycanı in-

kişaf yoluna çıxardı. Bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Ümummilli Liderin siyasi kursunu uğurla davam etdirir. Heydər Əliyev siyasətinin müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsi müstəqilliyimizi möhkəmləndirir, beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın rolunu və nüfuzunu artırır.

Cəlilabad Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rafiq Cəlilov bildirib ki, Azərbaycanın ən yeni tarixinin bütün bir dövrü Ulu Öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik fəaliyyəti ilə bağlıdır. Ulu Öndər Azərbaycanı bir dövlət kimi zamanın ağır və sərt sınaqlarından uğurla çıxara bilmiş, ölkənin gələcək inkişaf strategiyasını müəyyən etmiş və onun həyata keçirilməsi üçün mühüm addımlar atmışdır. Heydər Əliyev siyasətinin nəticəsidir ki, bu gün müstəqil və demokratik Azərbaycan hərtərəfli inkişaf edir.

Milli Məclisin deputatı, YAP İdarə Heyətinin üzvü Anar İskəndərov çıxışında qeyd edib ki, böyük şəxsiyyətlər

qürur hissi ilə xatırlayır.

Milli Məclisin deputatı, YAP Təftiş Komissiyasının üzvü Elman Nəsirov söyləyib ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin şərəfli ömür yolu Vətənə və xalqa xidmət nümunəsidir. Bu gün Azərbaycanın böyük uğurlara imza atması məhz ulu öndər Heydər Əliyevin irsinin əbədi olduğunu göstərir. Xalqımız xoşbəxtdir ki, dahi Heydər Əliyevin müdrik ideyalarını yaşadan və ölkəmizi firavan gələcəyə doğru aparən əvəzolunmaz Lideri - Müzəffər Sərkərdəsi vardır.

YAP Cəlilabad rayon təşkilatı Alar kənd ərazi partiya təşkilatının sədri Əfrim Hüseynov və partiya fəali Güllər İskəndərova çıxışlarında Heydər Əliyevin xalqımız qarşısında misilsiz xidmətlərindən bəhs ediblər. Sonda rayonun ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakına görə bir qrup partiya fəali fəxri fərman ilə təltif edilib. YAP sıralarına yeni qoşulmuş şəxslərə üzvlük vəsiqələri təqdim olunub.

Balakəndə gənc partiya fəalları Heydər Əliyev Mərkəzini ziyarət ediblər

“Heydər Əliyev İli” ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Mərkəzi Aparatı tərəfindən hazırlanan və İdarə Heyətinin qərarı ilə təsdiqlənən Tədbirlər Planı çərçivəsində Ulu Öndərin zəngin dövlətçilik irsinin, əbədiyaşar ideyalarının öyrənilməsi və yeni nəsle aşılınması, xalqımız və dövlətimiz qarşısında misilsiz xidmətlərinin geniş ictimaiyyətə çatdırılması məqsədilə ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir.

2023-cü il martın 9-da YAP Balakən rayon təşkilatı tərə-

findən gənc partiya fəallarının iştirakı ilə rayon Heydər Əliyev Mərkəzinə ekskursiya təşkil olunub.

Mərkəzdə gənclərə müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı, ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin həyat yolu və müstəsna fəaliyyəti haqqında geniş məlumat verilib, gənclər eksponat, fotoşəkil və kitablarla tanış olublar. Sonda partiya sıralarına yeni qəbul olunmuş şəxslərə üzvlük vəsiqələri təqdim edilib.

RÖVSƏN

rovsen.rasulov@mail.ru

Toivo Klaar ruslara işləyir?

Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaar Bakıda səfərdə olmağına oldu, amma onun burada səsləndirdiyi fikirləri özü-özlüyündə, yaxud istər-istəməz assosiativ sual doğurur: məgər Toivo Klaar ruslara işləyir? Əslində nəzərə alsaq ki, hazırda bir çox beynəlxalq təşkilatlarda bu və ya digər şəkildə casusluq edənlər var, eləcə də belə faktlar kifayət qədərdir, onda həmin sual ətrafında bəzi mülahizələr aparmaq lap yerinə düşərdi...

Beləliklə, Aİ-nin rəsmi nümayəndəsi Bakıda jurnalistlərin suallarını cavablandırarkən Laçın yolunda yoxlamaların aparılması üçün Rusiya sülhməramlıları kontingentinin fəaliyyətinin daha vacib olduğunu deyib. Bir daha həmin ifadələrə diqqət yetirək: "... Misal üçün, yoxlama məntəqəsində əlavə avadanlıqlar quraşdırılmalıdır ki, ruslar (sülhməramlılar-R.R.) bu əraziyə nəyin keçirildiyini və ərazidən nəyin çıxarıldığını daha yaxşı yoxlasınlar. Və burada bir neçə yol var ki, onların dəqiqliklə müzakirə edilməsi əhəmiyyətlidir..."

Deməli, Rusiyanın Ukraynada apardığı müharibəyə qarşı ən sərt münasibət göstərənlərdən biri də məhz Avropa İttifaqıdır. Rusiyaya qarşı sanksiyaların tətbiqindən başlayaraq, Ukraynaya göstərilən hərbi yardımlara qədər ən fəal təşkilatlardan biri də Avropa İttifaqıdır və bu qurum faktiki olaraq tamamilə anti-Rusiya fonunda köklənibse onda cənab Klaarın dedikləri onun haqqında müəyyən şübhələrin yaranmasına kifayət qədər zəminlər yaradır. Və belə olan halda qurumun öndəgədən adamlarından birinin birdən-birə rusiypərəstlik mövqeyindən çıxış etməsi nəyə görə suallar doğurmasın ki?

Başqa tərəfdən, Klaarın həmin sözü artıq yuxarıda qeyd edilən faktorları da heçə endirir - yəni Avropa İttifaqı ilə Rusiyanın münasibətləri tamamilə qopmayıb, necə deyirlər, ilişən yeri var. İlişən yerin isə Azərbaycanın olması yumşaq ifadə edərsək həddini aşmaq anlamını daşıyır. Axı Toivo Klaarın məhz məlum ifadə ilə Bakıya uçağını ayrı necə izah etmək olar?! Onun sözlərindən belə nəticə hasil etmək olar - Avropa İttifaqı heç bir halda Laçın yolunda Azərbaycana məxsus güc strukturlarının dayanmasına, yoxlamalar həyata keçirməsinə razı deyil, əks halda reintegrasiya etməkdən boyun qaçıran Qarabağ separatçıları və onlara azərbaycanlıları öldürmək üçün silah göndərən Ermənistan hakimiyyəti küsə bilirlər. Üstəlik, dərindən küsən qarabağlı separatçılar Qarabağ ərazisini tərk də edə bilirlər. Əlbəttə, onları qətiyyətlə incitmək olmaz. Qoy istedikləri qədər RSK-nın himayəsi altında silah-sursatlar, minalar keçirsinlər və ara-sıra terrorçuluq fəaliyyətlərini də reallaşırsınlar - Azərbaycan hərbiçilərinə, ərazilərdə fəaliyyət göstərən mülki şəxslərimizə qarşı atəşlər açınsınlar (?!?!?!-R.R.) Avropa İttifaqına bundan heç nə olmayacaq.

Bu fakt həm də belə bir fikir formalaşdırır - Avropa İttifaqının Rusiyaya heç yerdə, nə havada, nə quruda inamı, etibar, etimadı yoxdur, birçə yerdən savayı ki, o da Azərbaycanın suveren ərazisi olan Laçın yolundan başqa!

Toivo Klaarın Avropa İttifaqı kontekstində Rusiya agentı olması iddiaları da qalsın bir tərəf. Bəs eyni zamanda, Avropa İttifaqı, ABŞ və Rusiya arasında heç bir fərq qalmırsa onların nəyinə güvənməliyik ki..?!

P.S. Yol da bizim, seçim də bizim, haqq da bizim, Qarabağ da bizimdir!

Ölkəmizdə doğulan uşaqların sayının kəskin şəkildə azalması fonunda qeysəriyyə kəsiyi əməliyyatlarının artmasının müşahidə olunması həqiqətən maraqlıdır. Bu marağın arxasında həm də səhiyyə boyda narahatlıq da dayanır ki, bunun adı qeysəriyyədir. Nə üçün səhiyyə boyda? Ona görə ki, qeysəriyyədən yaranan problemlər sonrakı illərdə ümumilikdə səhiyyənin problemlərinə çevrilir, bu doğuş metodu xəstəxanaların bütün şöbələri üçün xəstələr hazırlayır.

Yeri gəldi-gəlmədi aparılan qeysəriyyə əməliyyatları ilə dünyaya gələn uşaqların sonrakı tibbi problemləri, ananın ümumiyyətlə, fiziki sağlamlığına balta çalınması, uşaqların əslində məxsus olduqları bürclərin dəyişməsi, necə deyirlər, köhnə kəndə yeni qaydaların gətirilməsi fonunda eyniləşən doğum günləri, əlamətdar günlərə salınan dünyayagəlmələr, bəli, qeysəriyyə əməliyyatlarına verilən geniş meydana təzahür edənəldir. Gündən-günə genişlənən bu meydana kimdir günahkar? Analarmı, atalarımı, ginekoloq həkimlərimi, nənə-babalarmı, Avropaya inteqrasiyama? Hansıdır günahkar? Bu barədə bir qədər araşdırma aparaq gəldiyimiz qənaətlər oldu.

Qeysəriyyə kəsiyi əməliyyatı nədir və kimlərə məsləhət görülür

Qeysəriyyə uşaqlığının kəsilməsi ilə körpənin çıxarılmasının nəzərdə tutulduğu əməliyyat növüdür. Mütəxəssis həkimlərin dediyinə

Səhiyyə boyda qeysəriyyə

görə dölün bətn daxili oksigen çatışmazlığı, uşaqlığın cırılma təhlükəsi, ciftin vaxtından qabaq ayrılması, ürək-damar sistemi, böyrəklər, sinir sistemi xəstəlikləri və patologiyaları, göz dibində dəyişikliklərlə müşayiət olunan yüksək dərəcəli miopiya (yaxınlıq görmə), şəkərli diabet (ağır formada), istənilən xərçəng xəstəlikləri və bəzi digər xəstəliklər müşahidə olunduqda ana olacaq qadına qeysəriyyə əməliyyatı məsləhət görülür.

Yuxarıda qeyd etdiklərimiz qeysəriyyə zərurətini anadan amillərdir. Lakin qeysəriyyənin digər tərəfləri də var ki, müasir dövrmüzdə qadınlar artıq bu əməliyyata onun üçün müraciət edirlər. Məsələn, bu gün ölkəmizdə qeysəriyyə əməliyyatlarının sayı durmadan artır. Nə üçün? Birincisi, Avropaya inteqrasiya edən müasir qadınlarımız ağrısız uşaq dünyaya gətirməyə üstünlük verirlər. Canlarının ağrımasını, əziyyət çəkməmələrini təbii qaydada doğuşdan üstün bilirlər. Lakin düşünən yoxdur ki, bir neçə saatlıq sancı və sonda təbii doğuşla tez bir zaman-

da normal həyata dönəcəyin təqdirdə qeysəriyyə əməliyyatından sonra aylarla normal həyata qayıda, uşaqla əməlli-başlı təmasda ola, onu əmizdirə, qayğısına qala bilmirsən. Beləliklə də, uşağın ilk günlərdə ana südündən imtina etməməsi meydana çıxır. Sonra buna nə qədər çalışsan da, müsbət nəticə əldə olunmur.

İkincisi, bu bir dəb halını alıb ki, uşaq ya ata-ananın, ya baba-nənənin doğum günlərində, hansısa bir əlamətdar, bayram günlərində dünyaya gəlsin. Bunun üçün də analar və ailələr özləri doğum gününü müəyyənləşdirir, həmin gün səhiyyə müəssisələrinə yaxınlaşmaqla uşaqlarının dünyaya gəlməsini həyata keçirirlər. Öncəki cümlədə "doğuş" sözündən imtina etdim, çünki, analar və ana olacaq qadınlar doğuşu yox, sadəcə uşağın dünyaya gəlməsini həyata keçirirlər.

Doğuş bir möcüzədir,

yoxsa "zerkalni" nömrə məsələsi?..

Bəli, əslində, doğuş bir möcüzədir. Elə bir möcüzə ki, o, yalnız bizi yaradanla bağlıdır. Doğuş anı qeyri-adilikləri yaradan, uşağın dünyaya gəlməsinə hökm verən və bunun üçün ağılagəlməz şərait yaradan Yaradanla bağlıdır. Hətta doğuşun hansı günün hansı saatında, hansı dəqiqə və saniyəsində reallaşmasına da qərar verən Yaradanımızdır. Beləliklə də uşağın hansı ildə dünyaya gəlməsi, hansı bürclə məxsus olması da müəyyənləşir. Yeni Allah-təala tərəfindən ona bəxş olunan bir həyat kimi başa düşülür. Lakin biz nə edirik? Biz Allah-təalanın yazısına qarşı çıxırıq ki, bu barədə dəfələrlə yazmışıq, demişik, faydasını isə hələlik görməməkdəyik. Belə ki, qeysəriyyə dəbi cəmiyyətimizi elə əlinə alıb ki, düşünürəm, bundan asanlıqla yaxa qurtarmaq mümkün olmayacaq.

Biz uşaqlarımızın ad günlərinin öz ad günümüzlə eyni gündə olması və yaxud maşınlarımızın, telefonlarımızın "zerkalni" nömrələri kimi, məsələn, belə bir tarixə - 23.03.2023-cü ilə təsadüf etməsinə qərar veririk. Lakin bu, ağılsızlıqdan başqa heç nə deyil. Bununla biz Yaradanın alın yazısına, təbiətin

uşaqlarımıza bəxş etdiyi bürclərə qarşı çıxmış oluruq.

Qeysəriyyə ilə dünyaya gələn uşaqların bürcləri yerdəyişmə edir. Doğuşu süni şəkildə özümüz müəyyən etdiyimiz üçün övladımız öz bürclərindən yayınıb ondan sonrakı bürclə məxsus olur ki, bu da onun gələcək həyatında müəyyən çətinliklərlə üz-üzə qalmasına, eyni zamanda həmin uşağın ətrafındakı insanların çaş-başlığına gətirib çıxarır. Bu barədə də dəfələrlə yazmışıq, lakin hələlik ki, bizi nə dinləyən var, nə də bu məsələdən vaz keçən.

Rəqəmlər qeysəriyyə dəhşətindən danışır

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) bildirir ki, alimlərin 2000-ci ildən bəri apardığı araşdırma nəticəsində qeysəriyyə üsulu ilə övlad dünyaya gətirənlərin sayı artmaqdadır. Belə ki, 2000-ci ildə belə doğuşların sayı 12,1 faiz (16 milyon) idisə, 2015-ci ildə bu göstərici 21,1 faizə (29,7 milyon) qədər artıb. Alimlər qeyd olunan doğuşların yalnız 10-15 faizində qeysəriyyə əməliyyatının qaçılmaz olduğunu vurğulayırlar.

Ardı Səh. 13

Əvvəli Səh. 12

Qeysəriyyə ilə bağlı kiçik bir araşdırma etdik. Həqiqətən rəqəmlər dəhşətlidir. 2011-ci ildə Azərbaycanda 175 175 doğuşun 25 960-sı, 2012-ci ildə 173 376 doğuşun 30 794-u, 2013-cü ildə 171 508 doğuşun 28 954-i, 2014-cü ildə 168 889 doğuşun 30 561-i, 2015-ci ildə 164 614 doğuşun 45 942, 2016-cı ildə 158 051 doğuşun 46 555-i, 2017-ci ildə 142 710 doğuşun 47 760-i, 2018-ci ildə 137 528 doğuşun 49 648-i, 2019-cu ildə 139 423 doğuşun 52 638-i, 2020-ci ildə 124 836 doğuşun 49 897, 2021-ci ildə 110 740 doğuşun 46 684-ü qeysəriyyə əməliyyatı ilə olub.

Ölkədə hər 100 doğuşa düşən qeysəriyyə əməliyyatlarının sayı da artıb. Azərbaycanda 2014-cü ildə hər 100 doğuşdan 18,1-i, 2015-ci ildə 27,9-u, 2016-cı ildə 29,5-i, 2017-ci ildə 33,5-i, 2018-ci ildə 36,1-i, 2019-cu ildə 37,8-i, 2020-ci ildə 40,0-i, 2021-ci ildə isə 42,2-si qeysəriyyə kəsiyi əməliyyatı ilə baş tutub.

çəkdiyi zəhmətin son akkordlarıdır ki, bu akkordlar-sancılar övlada qarşı sevgiyə çevrilir. Düşünəndə də bu qənaətdə gəlmək olur ki, biz insanlar asan yolla əldə etdiklərimizi, yoxsa zəhmətlə, çətinliklə əldə etdiklərimizi daha çox sevirik, qoruyuruq. Təbii ki, çətinliklə, zəhmətlə. Onu göz bəbəyimiz kimi qoruyuruq ki, salıb sındırmayaq, məhv etməyək, itirməyək. Belə isə sancı da qadınlarda övladına sevgini formalaşdırır. Uşağının gələcək qorunmasını, qayğı ilə əhatə olunmasını şərtləndirir. Bizsə bilə-bilə özümüzü və yaxınlarımızı belə gözəl duyğulardan məhrum edirik. Bu, nə dərəcədə düzdür, bu barədə həqiqətən də ətraflı düşünüb-daşınmaq lazımdır.

Övladlarımızın və özümüzün gələcəyi naminə qeysəriyyə kəsiyi əməliyyatlarından vaz keçməliyik. Əgər qeysəriyyə üçün hansısa bir göstəricimiz varsa, bəli, bu zaman müstəsna hal kimi artıq bunu etməliyik. Yox, əgər biz formada qalmaq, eyni ad gününə, əlamətdar və bayram günlərinə təsadüf edən doğum istəyiriksə və yaxud oxşar rəqəmləri

Göründüyü kimi, ölkədə doğulan uşaqların sayı ildən-ilə azalır, doğulanların isə təbii yolla yox, qeysəriyyə əməliyyatı ilə dünyaya gəlməsi artır. Hansı ki, yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, mütəxəssis alimlərin fikrinə görə, doğulanların yalnız 10-15 faizi müəyyən xəstəliklər səbəbindən qeysəriyyə üsulu ilə ola bilər. Statistik rəqəmlər isə 10-15 faizi dəfələrlə üstələyir. Buradan isə belə qənaətdə gəlmək olar ki, bəli, bəzi həkimlərin də qeysəriyyəyə olan marağı anaların, ana olacaq qalınların və onların ailə üzvlərinin marağı qədərdir.

Ölkəmizdə qeysəriyyə əməliyyatlarının artmasını həkimlərin gəlir mənbəyinə çevirmələri kimi iddialar da var. Çünki bu əməliyyatlar daha baha başa gəlir. Araşdırma apararkən belə bir məlumatla da qarşılaşdım. Ölkəmizdə bəzi klinikada və xəstəxanalarda tək uşaqların qeysəriyyə ilə cərrahi doğumu 2000-3000 manata, əkil uşaqların qeysəriyyə ilə cərrahi doğumu 6000 manata, üçmələrin qeysəriyyə ilə doğumu isə 10.000 manata qədərdir. Bu rəqəmlər ayrı-ayrı xəstəxana və klinikalarda dəyişir. Məsələn, rayonlarda qiymətlər Bakı şəhərindən xeyli ucuzdur. Belə ki, tək uşaqların doğumu 700-1000 manat arasında dəyişir.

Vaxtından 5-6 həftə erkən doğulan uşaqlar

Statistikaya görə, hər on uşaqlardan biri vaxtından əvvəl doğulur. Mütəxəssislərin fikrincə, qeysəriyyə əməliyyatlarının belə sürətlə artması nəticəsində bu rəqəmlər getdikcə dəyişərək 1,5-2-yə çata bilər. Bu isə təbii ki, ailələrin uşağın doğulması üçün vaxtı özlərinin müəyyən etməsi ilə şərtlənir. Bu zaman 5-6 həftə erkən doğulmalar olur, analar qeysəriyyə əməliyyatına girirlər. Bu da ana və uşaq üçün risk, travmadır.

Bəli, yolverilməz hesab etdiyimiz bu hal ölkəmizdə getdikcə tüğyan edir, qarşısının alınması barədə isə hələlik heç bir yeni xəbər eşitmirik. Analar, ümumilikdə valideynlər, ailələr istediklərini edir, səhiyyə müəssi-

sələri isə onların isteklərini sevə-sevə yerinə yetirir. Bu əməliyyatlara razılıq verən, onları həyata keçirən həkimlərimiz isə həmin anaları bir böyük, ana kimi qarşılarına qoyub ba-

şa salmaq istəmərlər ki, bu əməliyyat həm sizin özünü, həm də dünyaya gətirdiyiniz övladınız üçün tamamilə təhlükəlidir. Övladınızın gələcək inkişafı üçün zərərli. Axı həkimlərin özləri təsdiq edirlər ki, qeysəriyyə əməliyyatı ilə dünyaya gələn uşaqların fiziki sağlamlığı təbii yolla dünyaya gələn uşaqların sağlamlığından dəfələrlə geridə qalır: müasir tədqiqatlara əsasən, 39 həftədən aşağı planlı şəkildə aparılan qeysəriyyə kəsiyi nəticəsində doğulan uşaqların əqli inkişaf (İQ) indeksi ümumi populyasiyadan 6 % aşağı olur. Qeysəriyyə kəsiyi əməliyyatının planlı şəkildə hamiləliyin tam 38-ci həftəsindən tez aparılması uşaqların sağlamlığında böyük problemlər yaradır. Bu hal yenidoğulmuşlar arasında, ilk növbədə, tənəffüs, daha sonra isə mərkəzi sinir, ürək-damar, mədəbağırsaq və s. sistemlərdə problemlərin yaranmasına səbəb olur. Bəs bunu bilə-bilə həkimlərimiz nə üçün belə hallara yol verirlər?

Nə üçün çoxları ana, hətta nənə olan ginekoloq həkimlərimiz analara məsləhət ver-

Səhiyyə boyda qeysəriyyə

mirlər ki, uşağın doğum tarixini dəyişmək ümumiyyətlə, düzgün olmayan məsələdir. Axı hər bir an bir alın yazısıdır, siz onu nə üçün dəyişməlisiniz? Nə üçün uşaqlarınızı məxsus olduqları bürclərdən məhrum etməlisiniz? Nə üçün təbii yolla doğuşdan sonra 2-3 günə normal həyata qayıdıb uşağınızın qayğısına qala biləcəyiniz təqdirdə qeysəriyyə əməliyyatı ilə bunu 2-3 aya qədər uzadırsınız? Nə üçün uşağınızı dünyaya gətirmək üçün təbii sancılardan və ağrılardan bu qədər qorxursunuz?

Sancı sevgidir

Qadında analıq hissi nə vaxt formalaşır? Təbii ki, doğuş sancıları gələndə. Elə ki, doğuş sancıları başlayır, deməli, ananın 9 aydan bəri çəkdiyi zəhmətin bəhrə verməsi belli olur. Sancı isə həmin zəhmətin kulminasiya nöqtəsidir. 9 aylıq zəhmətin bəhrə vaxtıdır. Böyük bir zəhmətin sona çatmasına siqnalıdır. Və həm də bir qadının analıq duyğularıdır. Körpəsini dünyaya gətirməsi üçün

yan-yana düzmək niyyətindəyiksə, bu, inanın, böyük qəbahətdir. Doğum anı Allaha məxsusdur. Gəlin, Allaha qarşı çıxmayaq.

Mətanət Məmmədova

P.S. Ölkə səhiyyəsi boyda olan qeysəriyyə kəsiyi əməliyyatları öz miqyası ilə bu səhiyyəyə çatıb. O mənada ki, qeysəriyyə əməliyyatları bu gün bütün səhiyyə müəssisələrinə xəstə paylamaqdadır. Belə isə Azərbaycan Səhiyyə Nazirliyinin bu məsələyə qayıtmasının vaxtıdır. Unutmayaq ki, "Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 22 oktyabr 2013-cü il tarixdə imzaladığı Qanunun 31-1 maddəsində qeysəriyyə kəsiyi əməliyyatlarının qeyri-qanuni aparılmasına görə təqsirli şəxslərin Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinə uyğun məsuliyyət daşması qeyd olunur.

Vaxt çatdı:

Laçın yolu və şərti sərhədlər nizama salınacaq

Rusiya sülhməramlıları kontingentinin (RSK) Qarabağda müvəqqəti dislokasiya olunduqları ərazilərdə yaşanan məlum gərginlik birmənalı olaraq mühüm nəticələrə gətirib çıxaracaq. Məhz RSK-nın himayəsi altında Xankəndi-Xəlfəli-Turşsu torpaq yolu vasitəsi ilə Ermənistan Qarabağa - separatçı qalıqlarına daşınan silah-sursatların qarşısının Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən alınması, eləcə də Azərbaycan Ordusunun mövqelərinin həm Ermənistan silahlı qüvvələri, həm də qanunsuz erməni silahlıları tərəfindən atəşə tutulması artıq sözügedən məsələnin birdəfəlik həll edilməsi zərurətini ortaya qoymaqladır.

Azərbaycanın ali rəhbərliyi ilə yanaşı, müvafiq diplomatik və hərbi instansiyalarının dəfələrlə (!) xəbərdarlıq etmələrinə baxmayaraq həmin hallar davam edir

Fakt həm də bundadır ki, 10 noyabr 2020-ci ildə imzalanmış üçtərəfli bəyanata baxmayaraq, xüsusilə RSK-nın Qarabağda müvəqqəti dislokasiya olunmasına rəğmən, separatçı kəsim fəaliyyətini davam etdirir, üstəlik, qanunsuz erməni silahlı birləşmələri zaman-zaman təxribatlara əl atır, Qarabağın dağlıq hissəsində səngərlər qazılır, daşqay nöqtələri və istehkamlar qurulur və s. Azərbaycanın ali rəhbərliyi ilə yanaşı, müvafiq diplomatik və hərbi instansiyalarının dəfələrlə (!) xəbərdarlıq etmələrinə baxmayaraq həmin hallar davam edir.

Lakin bu xüsusda daha bir fakt budur ki, Azərbaycan 2020-ci ilin noyabrında heç də buna görə bəyanat imzalamayıb və Xankəndi, eləcə də ətraf ərazilərdə özünün və təndəşləri hesab etdiyi etnik ermənilərin yaşamalarına da elə-belə zəmanət verməyib. Yeni qanunsuz silahlıların o ərazilərdə əl-qollarını sallayaraq, əllərində silahla rahat şəkildə var-gəl etmələri təbii ki, qəbul edilməzdir!

İrəvan ümid edirdi ki, bu yolla özünə hər hansı xallar toplamağa çalışacaq, amma nə qədər yanıldığının, əslində, özünə zərbələr vurduğunun fərqi varmır

Və əgər separatçılar öz terror xislətli məqsədlərini realizə etməkdə inadkarlıq göstərərsə onda Azərbaycanın öz Konstitusiyasına və orada vurğulanmış hüquqi əsaslara, habelə beynəlxalq hüquqi sənədlərdə əks olunmuş müvafiq bəndlərə söykənərək geniş miqyaslı antiterror əməliyyatı keçirəcək. Nə RSK-nın, nə də digər "narahatlıq" ifadə edən (Aİ və s.) beynəlxalq dairələrin Bakının daxili işlərinə qarşımaq cəhdləri isə sadəcə cəhd olaraq qalacaq.

Regionda növbəti destabililiyə əl atan Ermənistan gəldikdə isə artıq bu ölkə

Tatyana Poloskova: "Azərbaycanlılar təxribatçılar və diversantdırlar? Həni sübut? Təəssüf ki, bizim rus mətbuatı çoxdan siyasi klişelərdə ilişib-qalıb, bu faktdır"

Azərbaycanla sülhün əldə olunması istiqamətində başlanmış prosese müxtəlif əngəllər yaradır, onu hər vaxtla uzatmağa çalışır. İrəvan ümid edirdi ki, bu yolla özünə hər hansı xallar toplamağa çalışacaq, amma nə qədər yanıldığının, əslində, özünə zərbələr vurduğunun fərqi varmır. Vaxt isə get-gedə daha çox daralır.

Rusiyanın birinci dərəcəli müşaviri: "Əgər Azərbaycan məsələnin sülh yolu ilə başa çatmasına qərar verməseydi və rusiyalı sülhməramlıları Qarabağa buraxmasaydı, ora ekstremistlərdən, narkotik ticarətçilərindən, qanunsuz formalaşmalardan və digər elementlərdən çoxdan təmizləndi"

Bu arada, diqqətçəkən daha bir məqam:

RSK-nın Qarabağdakı məlum fəaliyyəti, eləcə də Rusiyanın Müdafiə Nazirliyinin martın 5-də baş vermiş erməni təxribatını açıq-açıqına Azərbaycanın ayağına yazması, eləcə də Rusiyanın təbliğat maşınının anti-Azərbaycan xarakterli fəaliyyəti hiddət doğurur. Azərbaycanın səmimi dostu, siyasi elmlər doktoru, Rusiyanın birinci dərəcəli dövlət müşaviri, "Avrasiya xalq ittifaqı" regionlararası ictimai hərəkatının sədri Tatyana Poloskova sözügedən mövzu ilə bağlı mətbuata açıqlamasında bildirib ki, Ermənistanın xarici işlər nazirliyinin yersiz bəyanatının Rusiya Federasiyasının kütləvi-informasiya vasitələri tərəfindən geniş şəkildə tirajlanması şəxsən onda istehza doğurub. "Təxribatın "azərbaycanlı terrorçular" tərəfindən törədilməsi barədə danışmaq çox gülümlüdür, özü də yuxarıdan verilmiş tapşırıq əsasında ki, guya erməni tərəfində guya belə bir informasiya mövcuddur. Görün erməni XİN-də necə dərinliklərə qədər işləyən informasiya mənbələri var ki, onlar Azərbaycan hakimiyyətinin "böyük sirlərinə" qədər məlumatlı olurlar... Məgər gülümlə deyil?", deyir Poloskova istehzalı şəkildə sual edib.

Onun sözlərinə görə, əvvəllər sovet hakimiyyətinin vasitəsi ilə Ermənistanın güclü kəşfiyyatı var idi, ancaq müstəqilliyə keçid zamanı bütün bunlar başa çatdı. Rusiyalı şərhçi əlavə edib. SİTAT: "Əgər Azərbaycan məsələnin sülh yolu ilə başa çatmasına qərar verməseydi və rusiyalı sülhməramlıla-

rı Qarabağa buraxmasaydı, ora ekstremistlərdən, narkotik ticarətçilərindən, qanunsuz formalaşmalardan və digər elementlərdən çoxdan təmizləndi".

Poloskova: "Etiraf edirəm - mən çoxdan Rusiya KİV-lərinin yerinə ispan utanc hissini keçirirəm"

Sonda isə daha bir nüansa diqqət yetirmək olardı. Bu gün Rusiyanın ictimai-siyasi dairələrində Solovyovdan, Karnauxovlardan və sairələrindən fərqli olaraq kifayət qədər dürüst, sifarişlər əsasında danışmayan, yaxud əsl həqiqətləri danışan politoloqlar da var. Poloskova da həmin şəxslərdən biridir və bu gün onun mövcud məsələyə real qiymət verməsinə isə əlbəttə ki, alqışlar düşür.

Beləliklə, Tatyana Poloskova sonda Rusiya KİV-lərinin yerinə utandığını etiraf edib. SİTAT: "Etiraf edirəm - mən çoxdan Rusiya KİV-lərinin yerinə ispan utanc hissini keçirirəm. İspan utanc hissi budur ki, özünə görə deyil, başqasına görə utanırsan. Axı bu qədər də olmaz... Azərbaycanlılar təxribatçılar və diversantdırlar? Həni sübut? Təəssüf ki, bizim rus mətbuatı çoxdan siyasi klişelərdə ilişib-qalıb, bu faktdır".

Rövşən RƏSULOV

SOS: Qlobal su böhranı güclənir- Azərbaycanı nə gözləyir?

Qlobal su böhranı getdikcə kəskinləşir və artıq kritik həddə çatıb. Çaylar və göllər yoxa çıxır, su təminatında problemlər artır. Bəzi ölkələr ağır vəziyyətə düşüb. Su uğrunda mübarizə qızışır. Yaxın Şərqi və Afrika ölkələrinin su mənbələrinə başlaması belkə də ən məsələsidir. Mənbə dövlətlər su ehtiyatlarını mənimləyir, transsərhəd çaylar üzərində su anbarları tikərək özlərini sığortalama çalışır, beləliklə də digər ölkələrin əhalisini içməli su qıtlığı və aqrar sektordakı iqtisadi böhranla üz-üzə qoyur.

Son 100 ildə içməli su mənbələrindən istifadə əhali artımı ilə müqayisədə 2 dəfə artıb. Dünyadakı içməli su mənbələrindən götürülən su həcmi son 60 ildə 2 dəfə artıb. Hazırda 44 ölkə yüksək su stressi həddinə çatıb. Quraqlıq və su çatışmazlığı digər ölkələri də hədələyir.

Dünyamız əslində su planeti sayılır. Səthinin 70 faizi su ilə örtülən, qalan quru hissədə isə milyonlar çayı, gölü, bulağı olan dünyamızda içməli su çatışmazlığı getdikcə artır. Çünki, planetimizdəki su həcmi-nin yalnız 2 faizi şirin sudur və bunun da yalnız 0,3 faizi əlçatandır.

Uzun illərdir ki, ekoloq alimlər həyəcan təbili çalır ki, çox yaxın zamanda bütün dünya su qıtlığının əsiri olacaq. Bu vəziyyəti formalaşdıran insan özüdür. Bu, insanların əslində, qlobal qüvvələrin təbiəti məhv etməsinin nəticəsidir. Qlobal istiləşmənin və quraqlığın iqlim texnologiyaları vasitəsilə süni yaradılması böhranı daha da gücləndirir.

Bir çox ölkələr çətin vəziyyətə düşüb. Türkiyə su anbarlarında su ehtiyatı 86 faizdən 33 faizədək azalıb ki, bu da kritik həddir. İranda, Suriyada, İraqda, Orta Asiyada su qıtlığı artır. Mənbəyini Türkiyədən götürən, İraq və Suriya ərazisindən axan Dəclə və Fərat çaylarında su azalıb. Üstəlik, Türkiyə bu çayların üzərində su anbarları tikib suyun çox hissəsini özündə saxladığından İraq və Suriya ciddi reaksiya verir və bu haqda BMT-yə şikayət ediblər. Eyni vəziyyət Şimal-şərqi Afrikada Nil çayı ətrafındakı ölkələrlə bağlı da yaranıb. Hər iki bölgədə su üzərində toqquşmalar başlaya bilər.

Suyu bol olan ölkələr isə, onun ixracı ilə bağlı işlərə başlayıb. Məsələn, Rusiya yaranacaq vəziyyəti əvvəlcədən düzgün proqnozlaşdırıldığından hələ bir neçə il qabaq su qıtlığı yaşayan ölkələrə içməli suyun satılması haqda müqavilələr bağlayıb. Bu məqsədlə Arktikadakı su ehtiyatlarının və dərinlərdə yerləşən böyük su hövzələrinin istismarı üçün işlərə başlayıb. Nəhəng içməli su ehtiyatına (dünyadakı əlçatan içməli su ehtiyatının 20 faizini) malik olan Kanada hökuməti də su ixracı ilə bağlı işlərə başlayıb.

İsrail, Çin, Səudiyyə, BƏƏ, Yaponiya, Küveyt kimi ölkələr dəniz suyunu şirələndirməklə ölkənin su tələbatının böyük hissəsini ödəyirlər. Buna baxmayaraq, suya tələbat getdikcə artır və təmiz su əldə etmək problemə çevrilir.

Məsələ həm də budur ki, gözlə-

nilən su böhranından hansı yolla, hansı üsulla az itkiylə çıxmaq olar. Müxtəlif ölkələr bunun bağlı uzun illərdir ki preventiv tədbirlər həyata keçiriblər. Azərbaycan haqda isə təəssüf ki, bunu deyə bilməyəcəyik.

Ölkəmidə son dövrlərdə suvarmada və içməli su təminatındakı problemlər getdikcə kəskinləşir. Bir çox kiçik çaylar və göllər yoxa çıxıb. Ölkənin şah damarı sayılan Kür çayının yoxa çıxması isə artıq SOS signalıdır. Mingəçevir su anbarında optimal su həcmi saxlanması artıq qeyri-mümkün hala gəlib.

Hazırda ölkənin yerüstü su ehti-

su anbarlarının tikilməsi və ora su toplanması, Gürcüstanda çay suyundan istifadənin artması və Azərbaycanda Kürdən əldə edilən su ilə suvarılan böyük əkin sahələrinin dövrüyyəyə daxil edilməsi, Kürə tökülən kiçik dağ çaylarının çoxunun quruması və ya suyunun kəskin azalması kimi faktorların böyük rolu var.

Təhlükə getdikcə böyüyür və artıq strateji dövlət təhlükəsizliyi üçün təhdid həddinə çatıb. 2040-cı ilədək ən optimist proqnoz üzrə belə Azərbaycanın su ehtiyatlarının 15%-ə qədər azalması gözlənilir.

yatları 27 kubkilometr təşkil edir, quraq illərdə isə bu ehtiyat 20 kubkilometre qədər azalır. Yeraltı içməli su mənbələrində isə 23,76 mlrd. kubmetr/gün su ehtiyatı var. Respublikanın istifadəyə yararlı yeraltı sularının illik istismar ehtiyatları 9 milyard kubmetrə yaxındır.

Lakin bunlar ərazi və əhaliyə nisbətə adekvat ehtiyat deyil. Azərbaycanda hər kv km-ə və əhalinin hər 1000 nəfərinə içməli su ehtiyatları Gürcüstan və Ermənistan-dan dəfələrlə azdır.

Bir il ərzində hər bir nəfərə düşən su ehtiyatı Azərbaycanda 1.03 min kubmetr, Gürcüstanda 13.7 min kubmetr, Ermənistanda isə 2.2 min kubmetrdir. Ölkəmizin hər kv. km-ə 119 min kubmetr yerli su ehtiyatı düşür. Gürcüstanda bu rəqəm 769 min, Ermənistanda isə 218 min kubmetrdir. Cənubi Qafqazın ümumi su ehtiyatının 62%-i Gürcüstanın, 28%-i Ermənistanın, yalnız 10%-i Azərbaycanın payına düşür.

Üstəlik su ehtiyatlarımızın 70 faizdən çoxu xarici mənbələrdən formalaşır ki, bu da çox təhlükəli haldır. Daxildə formalaşan şirin su ehtiyatlarına görə 170 ölkə arasında 140-cı yerdəyik.

Əsas yerüstü su mənbələrimiz transsərhəd çaylardır. Kürün Azərbaycana daxil olduğu yerdə su ehtiyatları son 8 ildə 30% azalıb. İkinci vacib su mənbəyimiz Qanıq çayında isə azalma 25%-dir. Araz çayında isə vəziyyət daha acınacaqlıdır: su ehtiyatı 60% azalıb.

Qlobal quraqlıq güclənəndə sadəcə olaraq həmin transsərhəd çayların suyu bizə gəlib çatmayacaq, çünki mənbə ölkələrində istifadə ediləcək. Kür çayının qurumasında mənbəyində (Türkiyədə)

Quraqlıq ilbəil artır. Yağintıların miqdarı azalır.

Respublikamızda 140-a qədər su anbarı var. Bunların ən böyükləri Kür çayı üzərindəki "Mingəçevir" (həcmi 16 milyard kubmetr), "Şəm-kir" (həcmi 2,6 milyard kubmetr), Araz çayı üzərindəki "Araz" (həcmi 1,3 milyard kubmetr), Tərtər çayı üzərindəki "Sərsəng" (həcmi 0,5 milyard kubmetr) su anbarlarıdır. Su anbarlarının ümumi sahəsi 87 min hektar, suyunun həcmi isə 22 kubkilometre yaxındır.

Bu ehtiyat, tələbat həcminə adekvat deyil. Su ehtiyatı toplamaq və kritik vaxtlarda istifadə etmək üçün kiçik çaylar üzərində çox sayda su anbarları yaratmaq lazımdır.

30 ilə yaxın müddətdə Ermənistanın işğal altında saxladığı Qarabağ ərazilərini azad etməyimiz və oradakı su ehtiyatlarına çıxış imkanlarını bərpa etməyimiz problemi

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

bir qədər yüngülləşdirə bilər. Çünki, Azərbaycanın içməli su ehtiyatlarının 30 faizi Qarabağ bölgəsində yerləşir. Həmin ehtiyatlardan ətraf regionların tələbatı üçün də istifadə edilə bilər. Bunun üçün lazımi sistemlər yaradılmalıdır- su kanalları çəkilməli, yeni su anbarları tikilməlidir. Lakin yeni su ehtiyatları əldə etməyimiz bizi heç bir halda arxayın salmamalıdır. Sudan effektiv istifadə prioritet olmalıdır.

Azərbaycan Prezidenti bir neçə il əvvəl keçirdiyi su müşavirəsində 2030-cu ilədək Azərbaycanda səhralaşmanın artacağını deyərək, bu problemin həlli üçün tapşırıqlarını verib. Lakin su təsərrüfatına cavabdeh orqanlar tapşırıqları yerinə yetirməyib. Bu sahədə ciddi dəyişiklik hələ ki, yoxdur. Ölkənin içməli su ehtiyatları yenə də qeyri-effektiv istismar edilir, su itkisi 30-40 faiz civarındadır ki, bu da dünyada ən yüksək göstəricidir.

Yerüstü su mənbə-

suvarılır və sair. Şəhərlərdə içməli sudan texniki məqsədlərlə istifadə qadağan edilməlidir. Bunun üçün də sahibkarlıq subyektlərinə, işə obyektlərinə, sənaye müəssisələrinə texniki suyun ötürülməsi təmin edilməlidir.

Təkliflərimizdən biri də dəniz suyunun duzsuzlaşdırılmasıdır, amma bu məsələ də həllini tapmır. Dünyada 17 minə yaxın dəniz suyu təmizləyici qurğu var. Bu əlbəttə, təbii sudan baha başa gəlir. Lakin bu artıq məcburi tələbə çevrilir. Bunun üçün də dəniz sahilində zavodlar tikilməli və o zavodlarda dəniz suyunun şirələndirilməsi aparılmalıdır.

Bundan başqa hökumət sahibkarlara, fermerlərə kiçik kreditlər verə bilər- su çənələrinin qoyulması, damcılı suvarma sisteminin qurulması, kiçik su anbarlarının tikilməsi və artezian quyularının qazılması üçün. Mümkün olan bütün yerlərdə artezian quyularının qazılması sürətlənməlidir. Dərin yeraltı hövzələrdən istifadə edilməlidir.

Tropaq suvarma kanallarında su itkisi yüksək olur, bu səbəbdən onlar beton kanallara çevrilməlidir. Mümkün olan yerlərdə, xüsusən də isti aral zonalarında suvarma kanallarının boru sistemi vasitəsilə ötürülməsi təmin olunmalıdır. Çünki, yayda uzaq məsafələrə ötürülən açıq kanallarda buxarlanma xeyli su həcmi aparır.

Görüləcək işlər çoxdur, amma iş görən yoxdur. Təsəvvür edin, Azərsu dövlətdən və xarici fondlardan ən çox maliyyə alan təşkilatdır, amma su böhranının qarşısını almaq üçün lazımi işləri görməyib. Üstəlik, su təsərrüfatındakı pərakəndəlik də problemin bir mərkəzdən idarəsini çətinləşdirir. Bu sahədə, Azərsu, Su və Melorasiya, Kənd təsərrüfatı Nazirliyi birgə işləməlidir, yaxşı olar ki, daha effektiv idarəetmə üçün su ilə bağlı orqanlar birləşdirilsin.

Su böhranı ilə bağlı həyəcan təbili çalmağın vaxtı keçib, artıq hansı fəlakətin gözlədiyini məlumdur. Bu yay dünyada dəhşətli quraqlıq gözlənilir və bu da ərzaq, kənd təsərrüfatı məhsullarının qıtlığında və qiymət artımında özünü göstərəcək. Əhalinin içməli su təminatında ciddi problemlər yaranacaq.

Problem globaldır, lakin ölkələrin düzgün tədbirlər görəcəyi halda vəziyyətdən daha az itki ilə çıxmaq imkanı var. Azərbaycanın su ehtiyatları lazımi həddə olmasa da, düzgün yanaşma ortaya qoyulsa problemin kəskinliyini xeyli azaltmaq mümkündür. Düzdür, bunun üçün "bir balaca" gecikmişik, amma ruslar demiş, gec olması heç vaxt olmamasından yaxşıdır.

Elçin Bayramlı

Obsessiv kompulsiv pozuntu həyatımıza necə təsir edir?

“Obsessiv kompulsiv pozuntu insanın şəxsi və sosial həyatına mənfi təsir edir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında psixoloq Leyla Əli deyib. Psixoloq bildirib ki, obsessiya düşüncə, kompulsiya isə hərəkətə gətirmə mənasını verir: “Obsessiya insanın beyninə gələn və beynindən çıxara bilmədiyi düşüncələrdir. Buna misal olaraq ən çox rast gəlinən obsessiylar:

1. Bulaşma obsessiyası - şəxs oturduğu yerdən, geyimindən, ona toxunan insandan, puldan, təmas etdiyi bir çox əşyadan bulaşacağı-nı düşünür. Mağazadan alınan qı-dalara "buna məndən əvvəl çox adam toxunduğu üçün təmiz deyil" ,- düşüncəsi ilə yanaşır. Bu tip in-sanlar bulaşdığını düşünərkən gün-ərinizdə tez-tez əl yuya və ya duş ala bilərlər.

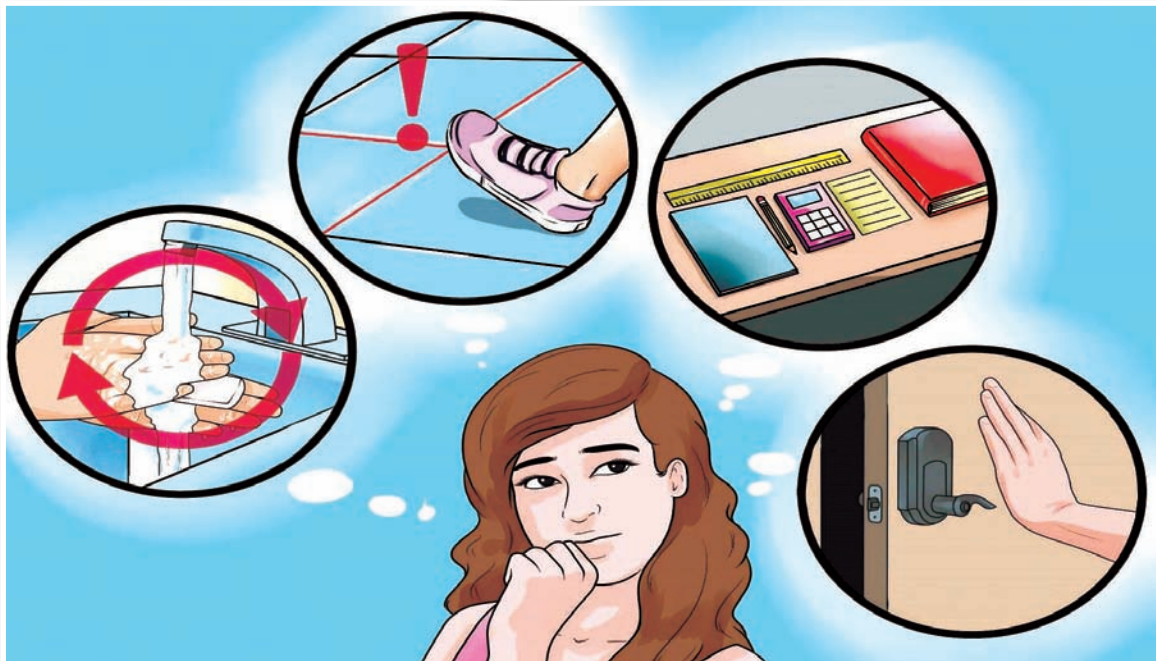
2. Kontrol etmə obsessiyası - Qapını bağlayıb təkrar yoxlamaq, "işıq, qazı söndürdüm, ya yox"?- düşüncəsi yaranarkən geri qayıdıb yoxlamayanda narahatlığın artması.

3. Simmetriya obsessiyası-do-
labdakı qabların sıra ilə səliqəli
düzülüşü, stolun üstündəki qabla-
rın sırasının eyni olması və bu ey-
nilikləri daim qoruma düşüncəsi.

4. Dini obsessiyalar- dindar insanın ibadət etdiyi zaman beyninə günah olan nələrinse gəlməsi şəklində.

lində görülür. Bu düşüncə namaz qılarkən gəlirsə, günahkarlıq hissi yaranır və şəxs namaza yenidən başlayır, ibadət saatlarca davam edir.

5. Cinsi obsessiya- cinsi mü-

nasibətlərin istəməyərəkdən tez-tez ağıla gəlməsi və bu düşüncələrdən özünü günahkar hiss etmək.

6. Zərər vermə obsessiyası ümumi olaraq yaxınlarına, ətrafda-
kı insanlara "zərər verərəm",- düş-
üncəsi. Çox insanda ana, atanı
yaralaya, öldürə biləcəyi düşüncə-
si ilə rast gəlinir. Bu tip insanlar

adətən evdə olan kəsici alətləri gizlədir. Zərərvermə obsessiyası insanın özünə zərər verməsi düşüncəsi ilə də görülmə bilər.

Kompulsiyanın ən çox rast gəlinən halları isə bunlardır:

1. Tez-tez əlyuma
2. Eyni hərəkətləri təkrarlamaq
3. Lazımsız əşyaları toplamaq
4. Yol gedərkən nələrisə saymaq

5.Hansısa əşyaya toxunmaq
və s.

Bu pozuntu olan bir çox insan davranışlarının anlamsız olduğunu fərqiində olsalar da, düşünce və davranışların qarşısını ala bilmirlər. OKP-nin müalicəsi psixiatr və psixoloq tərəfindən aparılır”.

Aysən Vəli

Oyunda pul itirənlər məbləği necə geri ala bilər?

VƏKİL AÇIQLADI

”Maliyyə pramidası” və qeyd etdiyiniz tipli pul oyunları əksər hallarda vətəndaşların xeyli və ya külli miqdarda pul itirməsinə, aldanılmasına səbəb olur. Çünki bu oyunların sonu yoxdur”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında vəkili Turan Abdullazadə deyib.

Onun sözlərinə görə, oyuna birinci başlayanda şirnikləndirici, həvəsləndirici bonuslarla vətəndaşlar məqsədlə şəkildə oynamağa, daha çox qazanmaq üçün başqalarını da bu oyuna cəlb etməyə təşviq edilir: "Ancaq əvvəl-axır bu hal kiminsə "başında çatlayır". Çünki maliyyə piramidası tipli oyunda yeni qoşulanların pulu köhnə qoşulanlara verilir. Nə vaxtsa oyunun yalan olduğu üzə çıxarsa və oyuna yeni iştirakçılar cəlb olunmazsa piramida kəllə-mayallaq uçar. Vətəndaşlar da həmin piramidanın "çöküntüləri" altında qalır". Turan Abdullazadə sözlərinə belə davam edib: "Ümumiyyətlə maliyyə piramidaları, qumar, kazino kimi oyunların idarə mərkəzi əksər hallarda xarici ölkələrdə olur. Ona görə də həmin oyunların və piramidaların əsas təşkilatçıları məsuliyyətə cəlb etmək mümkün olmur. Məsələn, kin həmin oyunların ölkədə bəzən rəsmi, bəzən də qeyri-rəsmi nümayəndəlikləri olur. Məsələn, hər hansı bir şəxs maliyyə piramidasını qurub insanlar cəlb edirsə, son nəticədə insanlar bundan əhəmiyyətli dərəcədə zərər çəkirsə və hüquq mühafizə orqanlarına müraciət edirsə oyunun ölkə daxilindəki təşkilatçıları cinayət və inzibati məsuliyyətə cəlb oluna bilər.

Vətəndaşlar qarışaşıdıqları belə dələduzluq halları bağlı hadisənin baş verdiyi- yeni pulun verildiyi (köçürüldüyü, ödənilirdiyi) yerin müvafiq rayon polis idarəsinə şikayət ərizəsi ilə müraciət edə bilər. Onların itirdikləri pulun qaytarılıb-qaytarılmaması isə sual altında qalır".

Ayşən Vəli

Ayşən Vəli

“Bavariya” və “Milan” 1/4 finalda

Futbol üzrə UEFA Çempionlar Liqasında 1/8 finalın növbəti iki cavab oyunu keçirilib. bu qarşılaşmalardan sonra 1/4 finalın daha iki iştirakçısı müəyyənləşib.

Maraqla gözlənilən matçlardan biri Münhendə olub. Burada "Bavariya" PSJ-ni qəbul edib. Komandalar arasında Parisdə keçirilən görüş Almaniya təmsilçisinin 1:0 hesabı qələbəsi ilə başa çatıb. Bu oyunda da "Bavariya" üstün olub - 2:0.

Gecenin digər görüşündə isə "Milan" səfərdə "Tottenham"-lə qarşılaşıb. Milandakı ilk oyunda meydan sahibləri 1:0 hesabı ilə qalib gəlmişdi. Bu oyunda isə qapılara qol vurulmayıb. Beləliklə, "Bavariya" və "Milan" 1/4 finala yüksəlib.

Qeyd edək ki, bundan əvvəl "Çelsi" və "Benfika" 1/4 finala vəsiqə əldə etmişdi.

Qətlde təqsirləndirilən şəxsin məhkəməsi başlayır. Salayan rayon prokurorluğundan SİA-ya verilən məlumata görə, Masallı rayon sakini Etibar Məmmədovun ötən il noyabrın 18-də öldürülməsi faktı ilə bağlı rayon prokurorluğunda başlanmış cinayət işi üzrə istintaq təmmənlənib. İbtidai istintaqla Müşqi İskəndərovun kəşici-deşici alətlə Etibar Məmmədova çoxsaylı xəsarətlər yetirərək qəsdən öldürməsi, daha sonra sonuncunun avtomobili ilə hadisə yerindən qaçmasına əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Bundan əlavə, Müşviq İskən dərov polis əməkdaşları tərəfindən saxlanıldığı zaman üzərindən narkotik vasitə olan heroin və psixotrop maddə olan metam-

Qətdə təqsirləndirilən şəxsin məhkəməsi başlayır

fetamin aşkar edilərək götürülüb.

Müvafiq İskenderova Cinayət Məcəlləsinin 120.2.4 (xüsusi amansızlıqla adam öldürmə), 185.1 (avtomobil və ya başqa nəqliyyat vasitəsinə tələmə qəsdı olmadan qanunsuz ələ keçirmə) və 234.1-1-ci (satış məqsədi olmadan qanunsuz olaraq narkotik vasitələri və ya psixotrop maddələri külli miqdarda ələ etmə, saxlama, hazırlama, emal etmə, daşıma) maddələri ilə yekun ittiham elan edilib. Cinayət işi baxılması üçün aidiyyəti üzrə Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə göndərilib.

Baş redaktor:
Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyov
küçəsi, 66.
Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sja.az

**“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.**
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3600